

Sorularla Alevilik

Remzi Kaptan (www.alevitentum.de)

Giriş

Sorularla Alevilik adlı bu çalışmamız benzerlerinden farklı bir anlama sahiptir. Farklılığı, kullanılan dilin sade, anlaşılır olması ve soruların-cevapların somut ve derinlikli olmasıdır. Konuyla ilgili insanların kafalarındaki çelişkilere çözüm niteliğinde açıklamalar var. Yine günlük yaşam içerisinde gelişen diyaloglarda ortaya çıkan sorular ve bu sorulara mantıksal, tarihsel, inançsal, toplumsal faktörler ele alınarak verilen bütünlüklü cevaplar var.

Bu cevaplarda inanç gerçekliğimiz, felsefemiz, kültürümüz, tarihimiz, yaşam biçimimiz, sorunlara çözüm önerilerimiz var. Yine bu cevaplarda yaşamsal Aleviliğin nasıl olması gerektiği yönünde işaretler var.

Çalışmamız ön yargısız bir şekilde incelendiğinde anlamlı sonuçlara ulaşılacağı kesindir.

Çalışmamızı Hak Erenlerin yolunu layıkıyla sürenlere ithaf ediyoruz.

Erenler Aşk İle !

Kavram olarak Alevi kelimesi ne anlama geliyor?

Alevi kelimesi Hz. Ali taraftarı, Hz. Ali yanlısı anlamına geliyor. İslamiyet içerisinde Hz. Ali'yi sevenlere Alevi denilmektedir.

Alevi kavramının oluşum tarihi Hz. Ali'nin yaşadığı dönemde başlar. Hz. Ali daha yasarken bile Ali taraftarı Alevi diye bilinen kişiler vardı. Yani Alevi kavramını dolayısıyla Aleviliği başka yönler çekme gayreti içerisinde olanlar Alevi kavramını ya Hz. Ali'den çok önceki bir döneme ya da Hz. Ali'den çok sonraki bir döneme ait olduğunu söylüyorlar. Bu her iki iddia da yanlıştır. Doğrusu; Alevi kavramı daha Hz. Ali hayattayken oluşmuştu. Fakat o zamanlar çok dar bir çevre için kullanılıyordu. Ancak tarihsel süreçte Hz. Ali taraftarları çoğaldı ve böylece Alevi kavramı genelleşti.

Alevilik İslamiyet içindeki bir mezhep midir?

Cevaba geçmeden mezhep kelimesi ne anlama geliyor ona bakalım. Mezhep kelimesi Arapça olup "tutulan yol" anlamına gelmektedir. Bu anlamıyla Alevilik İslami bir mezheptir. Ancak hemen belirtelim ki İslamiyet eşittir Sünnilik veya Şiilik değildir. Yine Alevi inancına dar mezhepsel bir tanım Alevililerce asla kabul görmemiştir. "Sorma be birader mezhebimizi/Biz mezhep bilmeyiz yolumuz vardır" deyiimi Alevi inancının mezhepsel tanımını astığının simgesidir.

Alevilik İslami bir inançtır.

Emeviler döneminde doruğa çıkan ve daha sonraları da devam eden Alevi düşmanlığı da Aleviliği İslam dairesi dışında görmüştür. Onlara göre, onlar gibi düşünmeyen herkes İslam dışıdır. Bu düşüncenin çok yanlış olduğu ve çok acılara sebebiyet verdiği ortadadır.

Alevilik İslami bir inançtır. Ancak tekrar tekrar ısrarla belirtelim ki İslamiyet salt Sünnilik değildir. İslamiyet'i eşittir Sünnilik olarak algılayanlar İslamiyet'i bazı biçimsel kurallara indirgeyerek Aleviliğin İslam dışı bir inanç olduğu sonucuna varıyorlar. Halbuki varmaları gereken sonuç "Alevilik Sünnilik değildir ama Sünnilik ve Şiilikten farklı bir İslam inancıdır" sonucu olmalıdır.

Aleviler Allah'a inanırlar mı?

Her şeyden önce Alevilik bir inançtır. Bundan hareketle belki de Allah'a en çok inanan, Allah'ın birliğini kabul eden topluluklardan biridir Aleviler. Cem törenine katılanlar bu durumu açıkça görebilirler. Yine binlerce Alevi deyişinde, şiirinde bu açıkça görülür.

Aleviler Allah'a inanırlar, hem de bütün benlikleriyle Allah'ın varlığına, birliğine bağlıdırlar. Ancak kimse Alevilerin Allah'a inançlarını Sünni ve ya başka inançtan insanınkiyle kıyaslamaya ve böylece yanlış sonuçlara ulaşmaya kalkışmasın.

Aleviler peygamber olarak kimi kabul ederler?

Aleviler Hz. Muhammed'i peygamber olarak kabul ederler.

Aleviler bütün peygamberler bağlıdırlar.

Son peygamber olan Hz. Muhammed'e bağlılıkları ve inançları sonsuzdur.

Bazı iftiralar sonucu Alevilerin Hz. Muhammed'i peygamber olarak kabul etmedikleri düşüncesi oluştu. Bu tamamen Alevi inancına terstir. Hz. Muhammed, Alevilerin inandıkları, bağlandıkları peygamberdir.

Hz. Muhammed son peygamberdir. Bu doğruyu kimse yanlışla çevirerek, yeni peygamberlikler uydurarak, Hz. Muhammed'in yolundan giden Alevilere yamamaya çalışmasın.

Hz. Ali'nin Alevi inancındaki yeri nedir?

Alevi demek; Hz. Ali yanlısı, taraftarı, seveni demektir. Bundan da anlaşılacağı üzere Hz. Ali'nin Alevi inancındaki önemini, yerini anlatmaya gerek yok. Ancak ne var ki bazı kimseler tarih boyunca ve günümüzde de Hz. Ali sevgisini, bağlılığını ya yanlış anladı veya hiç anlamadı. Alevilerin Hz. Ali'ye olan sevgileri, bağlılıkları onun peygamber olduğu anlamında değildir. Aleviler için peygamber son peygamber Hz. Muhammed'dir.

“Hz. Ali'nin Alevi inancındaki yeri nedir?” diye sormak her ne kadar abes gelse de anlaşılır bir durumdur. Çünkü Hz. Ali'nin adından gelen Alevi kavramı ile kendisini ifade eden bu topluma çok çeşitli tahribatlar yaşatılıyor. İşte bunun içindir ki Hz. Ali taraftarları Alevilere “inancınızda Ali'nin yeri neresidir” diye soruluyor. Bize düşen usanmadan doğrularımızı anlatmaktır

Aleviler namaz kılarlar mı?

Aleviler ve namaz konusunu bir kaç boyutuyla ele almak gerekiyor. Çünkü Alevilerin sürekli olarak maruz kaldığı soruların başında “neden namaz kılınmıyor” sorusu geliyor.

Her Alevi mutlaka ömrünün birden fazla döneminde “siz Aleviler neden namaz kılmıyor, camiye gitmiyorsunuz?” sorusuyla karşılaşmıştır

Bilindiği gibi namaz Farsça bir kelimedir. Namaz kelimesin Kuran'da ki karşılığı salat'tir. Salat ise dua, tanrıyı içten anıp selamlama anlamına geliyor. Allah'ı

içten anıp selamlamanın, duanın ise biçimi, seki yoktur. Dua, insanın Yaratıcı ile beraberliğidir. Bunun için belli bir saat, mekan, kural yoktur. İnsan istediği vakit, istediği dilde, istediği şekilde dua edebilir, Yüce Yaratıcısına şükür edebilir. Yüce yaratıcıyı anmak, Yaratıcıyla dolu olmak, bir araya gelmek için belli bir zaman dilimi yoktur. Bu her an olmalıdır ve her anda mümkündür. İbadeti belirli zamanlarla sınırlayan kendisini biçimsel kurallar ve şekillerden arındırmamış demektir. Böylesi şekilsel bir kuşatma ise yaşamın gayesine ters bir durumdur.

Bazıları ibadeti biçimsel kurallarla sinirliyor. Çokça tekrarlamak durumunda kaldığımız gibi biz Alevilerde ise ibadeti kalıplaştırmak yoktur. Elbette ibadette belirli kurallar olması gerekiyor. Özellikle toplumsal olarak yerine getirilen ibadetin kuralları vardır. Ancak inancın temelidir gibi bazı yanlış uygulamalarla sırf ibadet olsun diye ibadet, ibadetin gayesini yok saymak demektir. Biz Alevilere dayatılarda budur. Deniliyor ki; “Aleviler illa camiye gidin, namaz kilin”. Amaç burada ibadet ise Aleviler zaten toplumsal olarak Cem de ibadetlerini yerine getiriyorlar. Aleviler kimseye, “Cem evine gelip Cem ederek ibadet edin” gibi bir dayatmanın sahipleri değiller. Aleviler “herkesin inancı kendisine” ilkesi ile hareket ederken başkaları ısrarla Alevilere dayatmalarda bulunuyor. Hem de inançsal anlamda temeli olmayan gerekçelerle.

Amacımız burada Alevilerle Sünniler arasındaki inanç farklılığını bütün boyutlarıyla tartışmak değildir. Amacımız ısrarla Alevilere dayatılan “günde beş (5) kez namaz kilin böylece iyi bir Müslüman olursunuz” gibi inancı biçimsel kurallara indirgeyen, hatta neredeyse bunu inancın özü sayan mantığın yanlış olduğunu belirtmektir. Namaz, neredeyse birileri tarafından inancın asıl gayesi haline getirilmiştir. “günde beş vakit namaz kılan kişi iyi bir insandır ve yaşamı anlamına uygun yaşayan kişidir, kılmayan ise münafık, kafir kişidir” gibi bir anlayış ortaya çıkmıştır. Aleviler asırlardır bunun inancın özüne ters bir tutum olduğunu belirtmişlerse de, siyasi anlamda iktidarda olmadıklarından dolayı seslerini kimseye duyuramamışlardır. İnancın asıl özünü takip edip uygulamak yerine gösteriş için yapılan fiillerle zamanını harcayanlara Maun suresinde söyle ikaz edilmektedir: “Dini yalanlayan gördün mü? İşte yetimi itip-kakan, yoksulu doyurmayı teşvik etmeyen odur. İşte namaz kılanların vay haline, ki onlar namazlarında yanılgıdadırlar, onlar gösteriş yapmaktadırlar, ve ufacak bir yardımı da engellemektedirler”. Biz Alevilerce anlaşılması gereken en önemli nokta burasıdır.

Konun daha iyi anlaşılması ve doğrularımızın bilince çıkarılması için bazı tekrarları yapmak durumunda kalıyoruz. Konuya hakim olanların anlayışına sığınıyoruz.

Önceki satırlarda da belirtmeye çalıştığımız gibi namaz Farsça bir kelimedir. Kuran da ki karşılığı Salat'ır. Salat'ın anlamı ise Allah'ı içten anıp selamlama ve duadır. Bu gün egemen Sünni anlayışın günde beş vakit kıldığı ve Alevilere dayattığı ve neredeyse dinin temeli saydığı namaz ibadetinin Kuran da beş vakit olduğu yönünde acık bir beyan yoktur. Madem namaz inancın özü sayılacak kadar önemli bir ibadet neden Yüce Yaratıcı bu konuda acık ve kesin hükümler ortaya koymasın?

Aleviler namazı ret etmiyor. Nitekim Cem ibadetinde halka namazı seklinde ibadetlerini yerine getiriyorlar. Ancak bu namaz hiç bir şekilde egemen Sünni anlayışın namazıyla benzer değildir. Bazıları çıkıp diyebilir ki: "su kadar milyon insan namazı böyle kılıyor da siz Aleviler neden farklı anlıyor ve uyguluyorsunuz?" Hemen belirtelim ki çoğunluk her zaman doğru yapıyor anlamına gelmez.

İbadetle amaçlanan kişinin kendini yenilemesi, arındırması ve sosyal dayanışmayla kişiliğini tamamlamasıdır. Maun süresi böyle bir anlama sahip. İbadet için ibadet, gösteriş için yapılan ibadet nafiye ibadetlerdir.

Alevi ibadet anlayışı biçimsellikten uzak içtenliği esas alır. Al-i İmran Suresi 191. Ayetinde "Onlar; ayakta iken, otururken, yan yatarken Allah'ı anarlar". Bakara s Suresi 239. Ayeti: "Eğer korkarsanız, (namazı) yaya yahut binekte iken kilin". Bu ve benzer ayetlerde de anlaşılacağı üzere Allah insanlara içten ibadet etmeyi emrediyor.

Birileri kabul etsin veya etmesin, Alevilerin ibadet anlayışı bu minval üzeredir.

Cem nedir?

Cem Alevilerin toplu halde ettikleri ibadetin adıdır.

Kavram olarak Cem Arapça bir kelime olup toplanma, birikme, bir araya gelme manasına gelmektedir.

Cem'in kaynağı Kırklar Cem'idir.

Cem ibadetini diğer inançlardaki ibadetlerden farklı kılan en önemli unsur; Cem de bulunanların aynı zamanda toplumda hesap vermekle yükümlü olmalarıdır. Cem de bulunalar bir birlerinden Razi Olma k zorundalar.

Cem de bulunan bir kişi başka bir kişiye dargınsa, bu iki kişinin dargınlıkları giderilmeden, barışmaları sağlanmadan Cem'e başlanmaz.

Alevilerin toplu anlamda temel ibadeti olan Cem, bir DEDE'nin gözetiminde, önderliğinde yerine getirilir.

Cem ibadetine katil, hırsız, yolsuz, düşkün kimseler giremez.

Cem ibadetini kısa bir şekilde tanımlamak mümkün değil. Bu anlamda Cem'in ne olduğunu ve nasıl uygulandığını tam manasıyla kavramak için en yakındaki Cem evine gidip bilgilenmek gerekiyor.

Dedelik nedir, Dedenin görevleri nelerdir?

Dede, Alevi toplumunun inançsal önderidir. Dedelik ise kendine has bir is yapısı/hiyerarşisi bulunan bir kurumdur.

Her Alevinin bir dedesi vardır. Her dedenin de bir dedesi (mürşidi) vardır.

Talibin davranışlarından (inanç anlamında) dede sorumludur.

Dede talipleri eğiten, yol gösterendir.

Dede taliplerin bütün düşünsel, manevi sorunlarına çözüm, sorularına cevap getiren kişidir.

Dedelik kurumunun kendisine özgü bir yapılanması var. Bu yapılanma (mürşit-rehber bağlamında) gereği her dede aynı zamanda başka bir dedenin talibidir. Nasıl ki talip bir yanlışa düştüğünde yada hata yaptığında dedesine sığınmıyorsa, aynı şekilde dede de talibi olduğu dedesine (mürşidine) sığınmıyor. Böylece mükemmel bir denetim mekanizması kurulmuş oluyor. Bu mekanizma halkalar misali bir birine bağlı. Yani bir dedenin görevini layıkıyla yapıp yapmadığını mürşidi tarafından denetlenir.

Herkes Dede olabilir mi?

Dedelik kurumu asırlardan beri var olmuş bir kurumdur. Çok zorlu koşullarda ağır baskılar görmüştür dedeler. Buna rağmen Alevi inancını bu güne değin gelmesini sağlamışlardır. Bu misyonlarını geliştirerek günümüzde de sürdürmekle yükümlüdürler.

Gelelim cevaba: İsteyen herkes dede olamaz. Öz manasıyla dede olmak için Evladı Resul olmak gerekiyor. Yani soyunun Hz. Muhammed ve Hz. Ali'den olması gerekiyor. Ancak hemen belirtelim ki Alevi inancında Yol, yolu kuranında üstündedir. Eğer bir bölgede Evladı Resulden bir dede yoksa ve durum zamanla Yolun bozulmasına sebebiyet verecekse durum değişiyor. Bu manada gerekli bilgi birikimine, yolun edebine, ahlakına uygun olan bir kişi Dergah'tan icazet almak şartıyla dedelik yapabilir. Nitekim tarihte böylesi durumlar çok olmuştur. Evladı Resulden olmayan bir çok kişi Dergahtan gerekli eğitimi aldıktan sonra dedelik yapabilmişlerdir.

On İki Hizmet nedir?

On İki Hizmet, Cem ibadeti sırasında görevli on iki kişinin yerine getirdiği hizmetin adıdır. On İki Hizmet olmazsa Cem de olmaz.

Cem de On İki Hizmet sahipleri tarafından yerine getirilen On İki Hizmet, sembolik olarak algılsa da özde çok derin manalara ve gerçeklere işaret ediyor. Dolayısıyla On İki Hizmet çok önemlidir. On İki Hizmeti biçimsel bazı kurallar algılamamak gerekiyor. Sembolize ettiği hizmetlerin derin felsefi, toplumsal, inançsal boyutları vardır.

On İki Hizmetin dağılımı şu şekildedir:

1. Dede (Mürşid)
2. Rehber
3. Gözcü
4. Çerağcı (Delilci)
5. Zakir(Aşık)
6. Ferraş (Süpürgeci)
7. Sakka (İbriktar)
8. Kurbancı (Sofracı)
9. Pervane
10. Peyik (Davetçi)
11. İznikçi (Meydancı)
12. Bekçi

Aleviler domuz eti yerler mi?

Aleviler zorunlu koşullar dışında domuz eti yemezler. Bu zorunlu koşullarında neler olduğu biliniyor. Bazı Alevi inançlı kimselerin domuz eti ve domuz etinden üretilen mamulleri yemeleri Alevi inancının domuz etinin yenilmesini meşru kıldığı anlamına gelmez.

İnsan-ı Kamil kime denilir?

Dört Kapı Kırk Makam da sonuncu kapı olan Hakikat kapısına ulaşmış ve böylece Hakikati kavramı olan insana İnsan-ı Kamil denilir.

Bir insanın manevi anlamda ulaşabileceği en üst boyut İnsan-ı Kamil'lik boyutudur. İnsanın gerçek manada insan olduğu, Hakikat sırrına ulaştığı, canlı cansız her şeyin gizemine vakıf olduğu aşamadır İnsan-ı Kamil'lik. İnsan, aşama aşama giderek ve bütün kapılara ve makamlara ulaşarak İnsan-ı Kamil olur.

Alevi-Sünni kardeşliği nasıl gelişir?

Alevi-Sünni kardeşliği gereklidir, mümkündür. Hatta Alevi-Sünni kardeşliğinin şahsında diğer inançlardan insanlarla da kardeşlik, bir arada, eşit ve özgür bir şekilde yaşamak gereklidir ve bu mümkündür de.

Alevi-Sünni kardeşliğinin gerçekleşmesi, kalıcı olması için en önemli nokta; Alevi inanç gerçekliğinin kabul edilmesidir. Hiç bir gerekçenin arkasına saklanmadan Alevi toplumun tarihten günümüze kadar getirdiği inancını, felsefesini, kültürünü, yaşam biçimini kabul etmektir. Alevi toplumunun farklılığını ret etmek, yok saymak, asimile etmeye çalışmak yerine kabul etmektir. İnsani olan, doğru olan, kardeşliği oluşturacak/geliştirecek olan böylesi bir yaklaşımdır. Eğer böylesi bir yaklaşım esas alınmazsa kardeşlik oluşmaz. Alevileri kendilerine benzetmeye, asimile etmeye, dışlamaya, yok saymaya devam ederlerse kardeşlik oluşmaz..

Alevi toplumu inancı uğruna çok bedeller ödemiş/ödeyen bir toplumdur. İnancının kabul edilmesini talep etmek, eşitliği talep etmek Alevi toplumunun hakkıdır. Eşitlik olmadan, karşılıklı hoşgörü, saygı olmadan kardeşlik gelişmez. Bu, kardeşliğin doğasına aykırı bir durumdur.

Alevi toplumu kardeşliğe hazırdır ve bunu pratik olarak da diğer inançlara ve mensuplarına saygı temelinde ortaya koymuştur.

Erenler kimlerdir ve Eren kime denir?

Eren, kendini Hak yoluna adayan ve bu yolda bir çok makamı aşarak bazı sırlara vakıf olan kimseye denir. Erenler Hak sınırına vakıf olmuş, İnsan.ı Kamil mertebesine ulaşmış kişilerdir. Ancak günlük dilde Erenler kavramı karşıdaki kişiyi yüceltmek, dikkat çekmek, kırıcı olmadan uyarmak içinde kullanılıyor. Yine bilge, olgun, alim, inançlı kimselere de deniliyor.

Enel Hak ne anlama geliyor?

Enel Hak kavramını ilk olarak Hallacı Mansur kullanmıştır ve bu kavramı sık sık tekrarladığı için çok ağır işkenceler altında katledilmiştir.

Enel Hak kavramı Arapça olup kelime manasıyla “ben Hakkım, hakikatım, gerçeğim” anlamına geliyor. Enel Hak; Hakla Hak olmak, insanın kendisini aşması ve Hakka yaklaşması, Hakla bütünleşmesidir. Bu manada inancı bir şekiller, biçimler, dogmalar bütünü olarak algılayanlar Enel Hak kavramını da farklı algılamış ve yorumlamışlardır. Hallacı Mansur ve daha sonraları Seyyid Nesimi'nin şahsında dile getirilen bu anlayışın yeteri kadar anlaşılmadığı ve taşıdığı felsefi derinliğin -biçimsel boyutuyla da olsa- onu sahipleneler tarafından dahi doğru bir şekilde algılanmadığını görüyoruz. Hallacı Mansur ve Seyyid Nesimi'yi katledenlerin Enel Hak'kı anlamamalarını ve düşmanlıklarının sebebi bir noktada anlaşılır bir durumdur. Ancak Hallacı Mansur'u sahipleniyor görünenlerinde Enel Hak'kı yeterince algılamadıklarını görmek kabul edilmemesi gereken bir durumdur. Umulur ki Hallacı Mansur ve Seyyid Nesimi'nin yolunu sürdürüyor iddiasında olanlar Enel Hak'kın bilincine varırlar.

Aleviler tavşan eti yerler mi?

Aleviler tavşan eti yemezler. Bunun bir çok sebebi var. Ancak asıl sebep; tavşanın adet görmesi ve etinin çok kanlı olup sağlıksız olmasıdır. Ayrıca tavşan fizyolojik ve biyolojik yapısıyla da ilginçlikler taşıyan bir hayvandır. Tavşanın kafası kedi kafasına, kulakları eşek kulaklarına, arka ayakları köpek ayaklarına, ön ayakları kedi ayaklarına ve kuyruğu domuz kuyruğuna benzemektedir. Yine tavşan kedi ile çiftleşmektedir. Bunca sağlıklı ve yenilmesinde sakınca olmayan hayvan (koyun, keçi sığır vb.) varken Alevilere “neden tavşan yemiyorsunuz” diye sorular sormak düşündürücü.

Duaz nedir? Deyiş nedir?

Duaz, Duazdeh'in kısaltılmış halidir. Duazdeh Farsça olup on iki (12) anlamına gelmektedir.

Duaz, cem ayinlerinde söylenen ve On İki İmamların adlarının geçtiği deyişlerdir. Bu deyişlerde Ayrıca On İki İmamların yani sıra basta Hz. Peygamber ve Hacı Bektaş Veli olmak üzere Alevi ulularının adları geçmektedir.

Duaz için “deyişler”lerdir tanımını yaptık. Anlaşılır olması için böyle bir tanım uygundur. Ancak duaz bir nevi dua olarak da algıлана bilinir.

Şüphesiz Alevilik ve Aleviler hakkında biraz bilgi sahibi olan kişiler için duaz'ın, nefes'in, türkü'nün, deyiş'in farklı anlamlara sahip olduğu açıktır. Fakat günümüz gerçekliği doğrultusunda genel bir tanım olması ve bu tanımın yaygınlaşıp kabul görmesi için Deyiş tanımı en uygun olanıdır. Deyiş; Aleviliği çağrıştıran her melodinin adıdır. Türkü, nefes, duaz bunlar da alt adlardır. Yoz ve yobaz üretimden farklı olunduğunun anlaşılması için Deyiş en uygun tanımlımadır.

Mersiye nedir?

Mersiye, Kerbela vakasını işleyen, Ehlibeyte ve On İki İmamlara bağlılığı, sevgiyi dile getiren bir şiir türüdür. Özellikle Muharrem Ay'ı boyunca söylenen ve Ehlibeyt taraftarlarının olduğu her coğrafyada ve her dilde söylenen ağıtlar bütünüdür mersiyeler. Mersiyelerde zalim olana, haksız olana bir öfke var. Yine mazlum olana, haklı olana bir sevgi ve sempati var. Mersiyeleri salt ağıt boyutuyla algılamak eksiklik olur. Mersiyeler bu noktada bilinç taşımasıdır. Aynı zamanda ne kadar da zaman geçmiş olursa olsun iyinin unutulmayacağı ve kötünün, zalimin her daim lanetleneneceğinin göstergeleridir. Edebi açıdan, Ehlibeyte bağlı olanlar için bir edebi zenginliktir.

Düşkünlük nedir?

Düşkünlük bir ceza sistemidir. Alevi toplumunun bunca ağır baskı koşullarına rağmen, birliğini koruyarak bu günlere gelmesinde işlevi göz ardı edilemeyecek bir sistemdir.

Cem ibadeti, bilinen klasik ibadet anlayışlarından farklı bir ibadettir. İbadetle beraber toplumsal meselelerinde çözüme kavuştuğu bir, bir araya gelinmez.

Cem de insan sadece Allah'a ibadet etmekle kalmayıp topluma da hesap vermekle yükümlüdür. Bu anlamda da Alevi inancı diğer bütün inançlardan önemli farklılıklar taşıyor.

Egemen olanların mahkemelerine gitmeyen Aleviler kendi yargı sistemlerini geliştirdiler. Düşkünlükte bu sistemin önemli ayaklarından birisidir. Öyle ya da böyle bir kişi suç işlemişse bu kişi Dede'nin denetiminde yargılanır. Cem de gerçekleşen bu yargılamaya Cem de bulunan herkes oyları, görüşleri ile katılırlar ve böylece ortak bir karara varılır. Halkın direkt katılımıyla gerçekleşen bir "Halk Mahkemesi"dir bu. Suçun ağırlığına göre bir ceza verilir. Düşkünlük, verilen cezaların en büyüklerinden birisidir. Düşkün olan kimse toplumdaki dışlanır. Düşkünlüğü ve dışlanma süresini halk ortak bir karar ile aldığı anda Alevi toplumunda suç oranı minimum düzeyde kalmıştır. Toplumdan tecrit edilip dışlanmak çok büyük bir ceza olduğundan, o kişiyi başka toplumlarda içine almazlar. Böylece bir çok suç, daha işlenmeden önüne geçilmiş olur.

Düşkünlük kavramı günümüzde daha çok çıkarıcı ve ahlaksız kimseler için kullanılan genel bir kavram şeklini almıştır. Ancak düşkünlüğün çıkış noktası ve asıl anlamı yukarı da izah etmeye çalıştığımız çerçevededir.

Muhabbet Cem'i nedir?

Muhabbet Cem'inin önemi, işlevi günümüzde çok artmıştır. Öz itibarıyla Muhabbet Cemlerinin asıl işlevi genç insanları Görgü Cem'ine hazırlamaktır. Günümüzde ise Muhabbet Cemlerinin işlevi çok daha büyüktür. Her tür yozluğun dayatıldığı, değerlerin anlamsızlaştırıldığı, ilişkilerin çıkar çelişkisi etrafında şekillendiği günümüzde Muhabbet Cemleri adeta bir insani olana dönüş programıdır.

Adından da anlaşılacağı gibi Muhabbet Cemleri, muhabbetin olduğu, insani duyarlılığın olduğu, yaşamın anlam ve değer kazandığı bir nurani iklim ortamıdır. Bu atmosferdeki enerji his edilir olmaktan çıkıp insanı başka boyuta, başka alemlere götürür. Götürür ve tekrar özünü bulan insanı sağlamaştırmış olarak geri getirir. İnsanın en çok da ihtiyaç duyduğu bu değil mi? Yani insan sadece fiziki görüntüsüyle değil, ruhuyla, duygularıyla, düşünceleriyle... yani bir bütün halinde insan olmalıdır.

İnsani olan ne varsa kirletiliyor, anlamsızlaştırılıyor. Sürekli yapay mutluluklar, güdülerin doymak bilmez dürtüleri pompalanıyor. Böylesi koşulların hakim olduğu bir ortamda insani olanın sağlam kalması mümkün değil. Sağlam olmak isteyen ve hayatı anlamlandırmak isteyenlerin sığınağı Muhabbet Cemleridir. Bu muhabbetler bir başlangıçtır. Sonsuz, sınırsız lezzetler, manzaralar diyarına yolculuğun başlangıcı. Perşembe'yi cuma'ya bağlayan gece böylesi bir nurani atmosferin en ideal anıdır.

Zülfikar neyi sembolize ediyor?

Zülfikar'ın neyi sembolize ettiğine geçmeden önce Zülfikar'ın ne olduğunu açmamız gerekiyor. Zülfikar, Hz. Muhammed tarafından Hz. Ali'ye armağan edilen ucu çatal kılıcın adıdır. İncimize (Aleviliğe) göre Zülfikar savaş öncesi gökten inmiştir. Hz. Muhammed'de bu gökten inen kutsal kılıcı Hz. Ali'ye hediye etmiştir.

Zülfikar, asırlardır adaletin sembolü olarak işlevini sürdürmeye devam ediyor.

Zülfikar, Hz. Ali'nin kişiliğiyle bir bütünlük haline gelmiştir. Hz. Ali'yi Zülfikarsız düşünmek mümkün değildir.

Zülfikar'ı salt bir savaş aracı olarak görmemek gerekiyor. Zülfikar, gerçek adaletin, hakkaniyetin, doğruluğun, mertliğin sembolidir.

Günümüzde Zülfikar Alevi olmayı (dışsal/zahiri anlamda da olsa) sembolize ediyor. Özellikle de Alevi gençliği Zülfikar'ı kolye şeklinde takıyor. Bu "Aleviyim" demenin, kimliğini Zülfikar'ın tarihsel misyonuyla açıklama biçimidir. Olmadık baskılara maruz kalan Alevinin kimliğini sembolize ediyor Zülfikar. Elbette boynuna her Zülfikar kolyesi takan kişi Alevi değildir. Alevi ise dahi bazıları Zülfikar'ın taşıdığı misyondan, Zülfikar da sembolleşen adalet anlayışından habersizdir. Bütün bunlara rağmen Zülfikar günümüzde Alevi kimliğini simgesel, biçimsel de olsa dışa yansıtıyor.

Şamanizmin ve Zerdüştlüğün Aleviliğe etkileri var mıdır? Eğer varsa bu etkinlik ne boyuttadır ve günümüzde nasıl bir işleve sahiptir?

Seksenli yılların ortasından itibaren çeşitli ideolojik politik grupların Aleviliğe ve Alevilere ilgisi arttı. Bu ilgi elbette Alevi toplumunun geleceğini inşaa etme, Aleviliğin özünü tanıma gibi bir nedene dayanmıyordu. Bu ilginin asıl sebebi kendi dar ideolojik-politik çıkarlarına bir zemin hazırlamak, Aleviliği ve Alevileri kendi ideolojik yapıları için bir arka bahçe olarak hazırlamaktı. İşte soruya kaynaklık eden Şamanizm ve Zerdüştlükte bu nokta da devreye girdi.

Bilindiği gibi Şamanizm eski bir Orta Asya inancıdır. Yine Zerdüştlük de eski bir Mezopotamya inancıdır. Her şeyi etnik kimliğe bağlamak, etnik politikalarına bir inançsal dayanak bulmak isteyen akımlar Alevi inancındaki bazı olguları Şamanizme ve Zerdüştlüğe bağladılar. Ve bu yolla Aleviliği Hz. Ali'den, On İki İmamlardan, Ehlibeytten soyutlayarak kendi "etnik dini" yapmak istediler. Bunun içinde yazılı kaynaklardan yoksun, Alevilik Bilincinden yoksun Alevi kitlelerin beynini karıştırdılar. Bunun sonucunda bazı safdiller ve art niyetli kimseler Aleviliği eşittir Şamanizm veya Zerdüştlük olarak görmeye başladılar. Olayın özü böyledir. Yapılan bunca teori, kaynak bulmak, benzerlik aramak bunun içindir. Elbette Alevi inanç sistemi kültürel anlamda eski Orta Asya ve Mezopotamya inançları olan Şamanizm ve Zerdüştlükten bazı öğeler almıştır. Bu doğaldır da. Ancak bu kültürel birer motif olan öğeleri bütünlüklü bir inanç olan Aleviliğin esası olarak göstermek yanlıştır. Şamanizm ve Zerdüştlükte bulunan ve günümüz Alevi kültür yapısı içinde birer "kıvrıntı" olarak kabul edilen bazı benzerlikleri Aleviliği farklı yönlerle çekmek için kullanmak haksızlık ötesi bir durumdur.

Bilinmesi gereken; her inanç diğer inançlardan etkilenmiştir. Çoğu kez coğrafya farklılığı, etnik farklılık inancın kültürel yapısına etki etmiştir. Ancak bu etki Hiç bir zaman inancın merkezini etkilememiştir. Etkilenme alt boyutlarda kalmış ve bu haliyle de bir zenginlik olarak değer kazanmıştır. Unutulmaması gerekir ki inancın özünü belirleyen olmayıp bazı kültürel kazanımlar olarak varlığını sürdürüyor olması eski inancın kendisi değildir.

Aslında söz konusu Aleviler ve Alevilik olunca çok saçma sorular gündeme gelebiliyor. Düşününki günümüzde etkin olarak varlığını sürdüren inançların tarihi en fazla bir kaç bin yıldır. Bu inançlara inanan insanlardan kimse çıkıp demiyor ki; "benim atalarım bundan bilmem kaç yıl önce şöyle bir inanca inanıyordu, bende şimdi bu inanca tekrar dönüyorum". Ancak bazı "ukala" kişiler diyebiliyor ki; "benim atalarım Şamanist ve Zerdüşttü. Bende şimdi bu inanca inanıyorum, Alevilik bize sonradan dayatılmıştır, ben Alevi değilim" diyebiliyor. Fakat bir Alman, Fransız, İngiliz bunu demiyor. Bundan bir kaç yüz sene önce Almanların, İngilizlerin, İsveçlilerin atalarında başka

inanca inanıyorlardı. Peki bunlar niye eski inançlarına dönmüyorlar da ukala kişi Aleviliği bırakıp "atalarımın inancına" dönüyor!!!???

Alevi inancına göre ölüm bir yok oluş mudur?

Cevabı her yöne çekilmeye açık bir soru. Ancak hemen belirtmeliyiz ki Aleviler ölümü bir yok oluş olarak görmüyorlar. Ölüm, yeni bir dönemin/sürecin (buna ebedi süreçte diyebiliriz) başlangıcıdır.

Büyük Alevi önderi Şah İsmail (Hatayi) bir şiirinde "dün doğdum bugün ölürüm/ölen gelsin işte meydan" diyor. Yine bir çok Alevi şiirinde/deyişinde/deyiminde "ölen tendir, can ölmez" sözü geçiyor.

Alevi inancında ölüm ile ilgili önemli bir boyutta "ölmeden evvel ölmek" şeklinde formüle edilen boyuttur. Bu konunun çok derin Batın manası vardır. Farklı anlamlara çekiliyor olmasından dolayı cevabı kısa kesip öz olarak Alevi inancında ölümün bir yok oluş olmadığı inancını tekrar belirtiyoruz.

Ölüm, yeni bir başlangıcın ilk adımıdır. Fakat burada ölümü yücelttiğimiz manası çıkmasın. Gerçeği vurgu manasında belirtiyoruz. Ölüm yaşamın bir gerçeği. Ancak insana ölüm gelene kadar da insanın yapmakla mükellef olduğu görevleri vardır. Ve insanoğlu son nefesine kadarda bu görevleri en doğru şekilde yerine getirmek zorundadır. Hayatın anlamına ulaşmak için doğru bir yaşamın sahibi olmak ve ölüm gerçeğini de bu çerçevede değerlendirmek gerekiyor.

Tevella Teberra ne anlama geliyor?

Tevella = dostluk kurma, dost olma anlamına geliyor.

Teberra = uzak durmak anlamına geliyor.

Aleviler arasında Tevella ve Teberra'nin manası ise Ehlibeytin dostlarına dost, düşmanlarına düşman olmak anlamına geliyor. Ancak tarihsel süreç içerisinde Tevella Teberra'nin anlamı daha önemli hale gelmiştir. Tevella Teberra iyiden, güzelden, haktan, haklıdan yana olmak; zalime, sömürücüye, haksıza, riyakara da karşı olmak anlamına geliyor. Bu anlamıyla bir duruşu, tavrı sembolize ediyor. Ehlibeytin şahsında bir bütün halinde doğrulardan taraf olmayı, haksıza karşı olmayı temsil ediyor. Bazı dar görüşlü kimseler Tevella Teberra'nin taşıdığı anlamı, sembolize ettiği değerleri dar bir çerçevede ele alıyor. Olayın özü ise öyle sanıldığı gibi

dar bir çerçevede değildir. Özde bir duruş, tavır vardır. Ve bu duruş Ehlibeytin şahsında bütünsel bir manaya sahip olup mekan ve zamanla sınırlı değildir. Yer yüzünde haksızlık olduğu müddetçe ve doğruları hakim kılma ideali olduğu müddetçe Tevella Teberra da olacaktır.

Oruç nedir?

Oruç, insanın bedenini disiplin ve denetim altına almak, ruhsal yapısını güçlendirmek için yaptığı bir ibadettir. Oruç ibadeti belirli zamanlarda yeme, içme ve cinsellik gibi istekleri/duyguları terk ederek zihinsel/ruhsal yapıya ağırlık vermektir. Bazı inançlarda oruç tamamıyla yeme-içmeden uzak durmak şeklinde olabileceği gibi, et ve diğer hayvansal mamuller gibi belirli yiyecekleri yememek şeklinde de olabilir.

Hemen hemen bütün inançlarda oruç ibadeti vardır.

Aleviler oruç tutarlar mı?

Hemen hemen bütün inançlarda oruç ibadeti vardır. Alevi inancında da oruç ibadeti vardır.

Muharrem Orucu nedir?

10 Ekim 680 de Hz. Ali'nin oğlu ve Hz. Muhammet'in torunu Hz. Hüseyin ve sevenleri (toplam 72 kişi) Kerbela'da acımasız bir şekilde katledildiler.

Aleviler bu acı olayı kınamak için, her yıl Muharrem Ayının onuncu gününden başlamak üzere, 12 gün oruç tutarak yas tutarlar. Aleviler Muharrem orucu ile Hz. Hüseyin'in şahsında Ehlibeyte bağlılıklarını dile getirirler ve aynı zamanda zalimin zulmünü lanetlerler .

Muharrem orucunun bir diğer özelliği de insanın kendi iç benliğine yönelmesi, yanlışlarını-doğrularını, eksilerini-artılarını hesaplaması ve bütün bunların sonucunda daha iyiye, doğruya, güzele yönelmesidir. Muharrem orucu, bütün bu özellikleriyle önemli bir ibadettir.

Muharrem Orucu nasıl tutulur?

Kurban Bayramının 1. gününden başlayarak 20 gün sayılır. 20. günün akşamı Muharrem Orucu için niyet edilir ve oruç başlar. Niyet edildikten sonra gün doğumu ile gün batımı arasındaki sürede hiç bir şey yenilmez ve içilmez. Gün batımı ile iftar açılır.

Oruç süresince (12 gün boyunca) düğün, nişan, sünnet ve benzer törenler/etkinlikler yapılmaz, kurban kesilmez, et yenilmez, Kerbela Şehitleri'nin çektikleri susuzluğu hissetmek için su içilmez (Su saf olarak içilmemektedir. Vücutun su ihtiyacı yenilen yemeklerden, çay, kahve, meşrubat, meyve suyu, ayran gibi sıvı içeceklerden karşılanır).

Muharrem orucunun on ikinci günü ise On iki İmamlar 'in anısına on iki çeşit gıdadan oluşan Aşure Çorbası pişirilerek komşulara dağıtılır ve böylece o yılki Muharrem Orucu noktanır.

Aleviler Ramazan orucu tutarlar mı?

Aleviler, Sünni Müslümanlardan farklı olarak Ramazan ayında sadece üç gün oruç tutarlar. Alevilere göre Ramazan orucunun bir ay olduğu yönünde Kuran da hiç bir açık beyan yoktur.

Nevruz Bayramı Aleviler için ne anlama geliyor ve Aleviler Nevruzunu nasıl kutlarlar?

Nevruz; Farsça bir kelimedir ve yenigün (yeni/nev gün/ruz) anlamına geliyor. Miladi takvime göre 21 Mart günü Nevruz günüdür.

Nevruz, Alevi toplumun önemli bayramlarından biridir. Yine Nevruz bayramı, salt Aleviler için değil hemen hemen bütün doğu toplumları için önemli bir gündür.

Alevi söylencelerinde Nevruz gününde gerçekleşen önemli olaylar şöyle sıralanır:

Dünya kuruluşunu bugün tamamlar.
Hz. Muhammed'e nübüvvet bugün ihsan edilir.
Hz. Ali'nin bugün doğmuştur
?????????Bugün Hz. Ali ile Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fatma'nın evlendiği gündür.
Hz. Muhammed, bugün Gadir-hum'da okuduğu hutbede, Hz. Ali'yi Vasi tayin eder ve kendisinden sonra Müslümanların önderi (imamı) ilan eder.
Bugün Hz. Ali'nin hilafeti elde ettiği gündür.

Bugün Hacı Bektaş veli'nin Anadolu'ya gelişinin ilk günüdür. Rum Erenlerinin Şah-ı Velayeti karşıladıkları gündür.

Bugün Gaip Erenleri "Kırklar'ın" toplandığı gün olarak inanılır. Bu nedenle bugün "Kırklar Bayramı" olarak ta bilinir.

Hz. Hüseyin'in intikamını almak için Muhtar Sakafi önderliğinde gizli bir teşkilat kurulur. İhtilal işareti olarak mahallelerde büyük bir ateş yakılır. Bu günde tesadüfen 21 Mart'a denk gelir. O günden bugüne değin Alevilerce zulme başkaldırı işareti olarak ateş yakılır.

Bugün Hz. Adem Peygamberin yaratıldığı gündür.

Alevi toplumu Nevruzunu inancı esas alarak kutlarken, bir çok toplumda Nevruz gününe başka anlamlar yükleyerek kutlar. Her toplum kendisine özgü bir anlatımla Nevruzunu tanımlar ve yine kendisine özgü bir şekilde kutlar. Alevi toplumu ise Nevruz bayramını su şekilde kutlar:

?????????Nevruz bayramı erkani sabahtan başlar. Toplu olarak sabah yemeği yenecekse, önce Dede bir dua okur ve herkese süt ikram edilir ve kahvaltı yapılır. Daha sonra dargınlar barıştırılır. Hasta ve yoksullar ziyaret edilir, gönülleri alınır. Yeni ölmüşlerin evlerine taziyeye gidilir. Türbe ve mezarlıklar ziyaret edilir. Nevruz şenliklerinin yapılacağı ev ve kır yerleri önceden saptandığı için, bu yerlerde tüm hazırlıklar tamamlanır. Yaşlılar için ayrı bir mekanda, gençler için ayrı bir alanda muhabbet sofraları kurulur. Gençler kırlarda şenlikler yaparlar, halaylar çekerler, ateş üstünden atlayarak dilekler tutarlar. Genç kızlar ve oğlanlar karşılıklı mani söylerler...

Nevruz Bayramı akşamı "Meydan" açılır. Taliplere "Nasip" verilir. Cem evinde toplanılır. Tüm canlar hazır olduktan sonra , saat 20.00 civarında Nevruz Erkanının icrasına başlanır.

Musahiplik nedir?

Musahipliğin temeli dayanışma ve paylaşmaya dayanır. Musahiplik Alevi inancının en önemli kurumlarından biridir. Musahiplik arkadaşlık ötesi bir birlikteliktir.

Musahipler arasında ayrı gayrı bulunmaz. Babailerin deyimiyle "musahipler yarin al yanağından gayri her şeyde ve yerde ortaklardır". Yine meşhur bir Alevi deyimiyle "musahip musahibini ateşten alandır". Musahiplik zordur, zor olduğu kadar da şereflidir. Musahiplik günümüzdeki anlamıyla "sigorta"dır. Musahipliğin tarihçesi Hz. Muhammed'in hicretinin birinci yılında Müslümanların sayısının çoğalmasıyla geliştirdiği bir birlikteliktir. Musahiplik Kuran-ı Kerim'in şu ayetleriyle açıklanmıştır:

Enfal sur esi ayet 72-73, "Onlar ki inanıp hicret ettiler ve mallarıyla canlarıyla Allah yolunda savaştılar ve onlar ki (hicret edenleri) barındırıp yardımda bulundular, işte bunlar, bir birilerinin dostu ve yaradırlar.

İnkâr edip küfre sapanlar ise bir birilerinin yaradırlar. Eğer böyle yapmaz (birbirinize dost ve yakın olmaz) sanız, yeryüzünde bir fitne ve büyük bir fesat meydana gelir".

Bu ayetlerle Hz. Muhammed hicret edenleri ve hicret edenleri kabul edenleri birbirine kardeş yaptı. Aleviler bu doğrultuda bunu geliştirdiler.

Musahiplik, bazılarının belirttiği gibi tarihte kalan bir kurum değildir. Musahipliğe insanların günümüzde daha çok ihtiyaçları vardır. Çünkü insanlar tarihte olduğu gibi günümüzde de düşünsel ve yaşamsal sorunlarla boğuşmaktalar. İşte bu boğuşmayı kazanmak için insanların musahiplere ihtiyacı vardır. Beraberliğe, kardeşliğe, paylaşmaya ihtiyacı vardır.

Kızılbaşlık nedir ve Kızılbaş kimdir?

Her ne kadar bazıları bir yanlışlığı içine girip Kızılbaşlığı Alevilik içinde bir kol olarak görseler de esasında Kızılbaşlık Aleviliğin ta kendisidir. Kızılbaş kavramı tarih boyunca ve günümüzde Alevileri aşağılamak, karalamak ve küçük düşürmek için kullanılmıştır. Alevilerin düşmanları Kızılbaşlığı Alevileri küçük düşürmek amacıyla kullandıkları oranda Aleviler Kızılbaş kavramına sahip çıktılar .

Kızılbaş kelimesi kızıl başlık takan anlamına geliyor. Tarihçesi Uhut savaşına kadar uzanır. Uhut savaşında Hz. Ali kendisini Hz. Peygambere siper ettiği sırada başından yaralanır. Bu savaştan sonra Hz. Ali'ye Kızılbaş denmiştir. Yine Sıffin savaşında Hz. Ali'nin taraftarları başlarına kırmızı başlık takmışlardır. Alevi devleti olan Safevi ordusunun askerleri de başlarına kızıl başlık takarlardı.

Alevi düşmanları Alevi kavramını kullanmazlar, onun yerine Kızılbaş kavramını kullanırlardı. Bunu Alevileri aşağılamak amacıyla yaparlardı. Aleviler ise Kızılbaşlığı sahiplenip, kendilerini öyle de ifade ederlerdi.

Sonuç olarak bilinmelidir ki; Kızılbaşlık Alevi inancı içindeki bir kol veya tarikat değildir. Kızılbaşlık Alevi düşmanlarının Alevileri aşağılamak amacıyla kullandıkları bir terimdir. Ve Kızılbaşlar bütün Alevilerdir, Kızılbaşlıkta Aleviliktir.

azalmış, farklılıkları çoğalmıştır. Her coğrafyadaki Ehlibeyt taraftarları, o coğrafyadaki tarihsel gelişmeler çerçevesinde farklılaşmış, yeniden şekillenmiştir. Şüphesiz aynı durum Ehli sünnet taraftarları içinde geçerlidir.

Aradaki fark; Ehli sünnet hemen hemen her zaman bir iktidar diniydi. Bu avantaj kullanılarak ortak noktalar korundu. Ehlibeyt taraftarları ise yoğun baskılar sonucu her zaman gizlenmek zorunda bırakıldılar. Bunun sonucu ortak bir örgütlenme yaratılamadı. Yaratılamayınca da kopukluk başladı ve böylece temel değerlerin dışında kalan ama günlük yaşamda belirleyici bir çok konuda farklılıklar ortaya çıktı. Bunun en can alıcı örneği günümüzde kendisini Alevi ve Şii olarak adlandıran toplumlar arasında görülüyor. Aleviler daha çok Anadolu'da, Balkanlar'da ve kısmen Ortadoğu'da yaşamaktalar. Şiiler ise Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Asya'da yaşamaktalar. Aleviler ile Şiiler arasındaki temel noktalar: Peygambere, On İki İmamlar'a, Ehlibeyt'e, Kuran'a, Hz. Ali'ye bağlılıktır. Bunun dışında şüphesiz daha bir çok ortak nokta var. Ama ayrı noktalar da bir o kadar fazla. Şimdi hangisinin haklı veya daha doğru olduğu tartışmasına girmeyeceğiz. Bu tartışma yaklaşık 200 yıl kadardır sürüyor. Ayrılığın başlangıcı 1800'lü yıllara dayanmaktadır. 1500'lü yıllarda başlayan ve Şah İsmail'in önderlik ettiği birliktelik 1800'lü yıllarda son bulmuş, dünyadaki Ehlibeyt taraftarları arasındaki bağlantı kopmuştur. İşte yaşanan bütün farklılıklar bu 200 yıllık zaman diliminde gerçekleşmiştir. Ama farklılık çok belirleyici olmuştur. Örneğin Asyalı bir Şii'nin önder kabul ettiği bir şahsiyeti diğer Ehlibeyt taraftarları tanımıyorlar bile. Yine bir Anadolu Alevisinin önder kabul ettiği birisini diğer Ehlibeyt taraftarları tanımıyorlar. Biz olayın özetini böyle vermeye çalıştık. Sonuç olarak şunu belirtebiliriz ki; Ehlibeyt taraftarları birbirilerine inançlarını empoze etmek, dayatmak, kabullendirmek yerine ya da kendi doğrularını savunmak yerine ortak değerler etrafında buluşmadılar. Bu salt Aleviler için değil, bütün insanlık için geçerlidir. Yine Ehli sünnet için de geçerlidir. Ehlibeyt ve Ehli sünnet taraftarları ortak noktalarda buluşmalı ayrı noktalarda ise karşısındakinin inancına saygı duymalıdır. İnsanlığın huzuru, barışı böylesi bir atmosferde gerçekleşir. Aleviler, Ehlibeyt taraftarları böylesi bir dünyanın özlemi içinde olup bunun için azami çaba sarf edenlerdir. Şimdi sıra diğer inanç sahiplerinde.

Tahtacılar kimlerdir?

Tahtacılar, Ege ve Akdeniz bölgelerinde yaşayan Alevilerdir. Anadolu Alevi mozaiğinin en renkli

öğelerinden olan Tahtacılar, genellikle orman işiyle uğraştıkları için bu ismi almışlar. Osmanlı kayıtlarına 16. yüzyılda "Cemaat Tahtacıyan" olarak geçmişlerdir. Bazı bilgilere göre Tahtacılar 11. yüzyılda Anadolu'ya göçen "Ağaçeri"lerin soyundan gelen bir topluluk. Tahtacılar çoğunlukla göçebelikten yerleşik düzene geçmiş durumdadır.

Tahtacılar tarih boyunca bir çok batılı araştırmacının dikkatini çekmişlerdir. Bu araştırmacıların dikkatini en çok Aleviliği uygulama biçimleri ve doğayla olan ilişkileri çekmiştir.

Tahtacılar tarih boyunca hep doğayla iç içe yaşamışlardır. Doğayı sevmek, onunla birlik olmak, onu yaşamın kaynağı olarak görmek... Bununla beraber Tahtacılar doğal bitkilerden elde ettikleri ilaçlarla kendi dertlerinin dermanını kendileri bulmuşlardır. Yine Tahtacıların giyim kuşamları, el sanatları, yemek kültürleri ile büyük bir kültürel zenginliğe sahipler. Örneğin desen desen halıları, yine büyük kıl çadırlar. Bu çadırlar yağmur geçirmez. Kışın sıcak, yazın serinletici olurlar. Bütün bu özgünlüklerle beraber Alevi öğretisini uygulamaları, Alevi inancının kadına verdiği özgürlüğü yaşamsallaştırmaları, tarih boyunca ve günümüzde bütün Alevilerde olduğu gibi Tahtacılar için de bir aşağılanma konusu olmuşlardır. Tahtacı kadını gerçek anlamıyla yiğit bir kadındır. Zorlu göçebelik koşullarında işin en büyük kısmı Tahtacı kadınının omuzundadır. Tahtacı kadını ana olarak fedakârdır, çocukların bakımı, klasik ev (çadır) işleri, hayvanların bakımı ve hayvansal ürünlerin üretime dönüştürülmesi, bütün bunları Tahtacı kadını gerçekleştiriyor. Bunun yanı sıra dağ koşullarında oluşan yiğitlik ve özgürlük. Yiğitliği iki anlamda kullanabiliriz. Hem fiziksel hem ruhsal yiğitlik.

Başta da belirttiğimiz gibi Tahtacılar Alevi toplumunun önemli bir ögesi durumundadır. Günümüzde her ne kadar yerleşik hayata geçip kendilerine Tahtacı denilmesinden hoşlanmasalar da, Tahtacılar gerçek anlamıyla büyük bir kültürel zenginliğe sahiptirler. Bu zenginlikler salt Tahtacı Aleviler ve diğer Alevi topluluklar için değil, bütün insanlık için bir değerdirler.

Yobazlık nedir ve yobaz kimdir?

Eskimiş, kokuşmuş, kirlenmiş, bozulmuş, miadını doldurmuş olan düşünce ve yaşam biçimini inatla savunan, bunun doğruluğuna katî bir şekilde inanan ve bu doğruluğu kendine yaşam biçimi seçerek dolaylı ya da direkt bunu diğer insanlara dayatan insan yobazdır. Bu yobaz kavramını daha çeşitli örneklerle ele alıp

değerlendirmekte mümkün. Fakat öz itibariyle yobaz, geriliği temsil eden kişidir.

Yobazlık gericiliktir. Yobazla muhafazakâr karıştırılmasın. Yine yobazlığı geriye gitme şeklinde belirtirken, bu her türlü yozluğu yenilik adına sunan ve sahiplenen olarak anlaşılmasın. Nasıl ki yobazlık eskimişi, köhnemişi, kirlenmişi temsil ediyorsa; yozluk da yenilik adına sapıtmış, dejenere edilmiş temsil etmektedir. Yobazlığa da, yozluğa da karşı olmak gerekiyor.

İsmaililik nedir?

İsmaililik diye de bilinen İsmailiye mezhebi, adını altıncı imam Caferi Sadık'ın oğlu İsmail'den almaktadır.

İmam Ali, İmam Hasan, İmam Hüseyin, İmam Zeynel Abidin, İmam Muhammed Bakır ve İmam Caferi Sadık'tan sonra gelen yedinci İmam konusunda anlaşmazlık çıktı. Alevilerin büyük çoğunluğu yedinci imam olarak Musa Kazım'ı tanıdı. Bir kısım Alevi ise yedinci imam olarak İsmail'i tanıdı.

İsmaililik daha çok Fatımiler vasıtasıyla kuzey Afrika'da gelişim buldu. Diğer Aleviler kadar olmasa da daha bir çok coğrafyada taraftar buldu. İsmailiye'nin diğer Alevi mezheplerinden farkları, talidir. Öz aynıdır. Yine coğrafyanın belli etkileri ve imamlık seçimi konusunda anlaşmazlık olmasına rağmen bir çok noktada birliktelik vardır.

Günümüzde az sayıda da olsa İsmaililik taraftarı vardır. İsmaililik diğer Alevi mezhepler gibi tarih boyunca baskılara uğramış, bu baskıların neticesinde çok sayıda taraftarını kaybetmiştir. Bütün asimilasyona rağmen İsmaililik belki Fatımiler dönemindeki kadar etkin değil ama varlığını sürdürüyor. İsmailiye'yi bir zenginlik olarak algılamak gerekir. Ve onların doğrularına çağdaş ölçüler dahilinde, yine Ehlibeyt'e bağlılık temelinde saygı gösterilmesi gerekmektedir.

Kerbela ne anlama geliyor?

Kerbela günümüzde Irak sınırları içinde yer alan bir bölgenin adıdır.

Kerbela'yı önemli kılan; Hz. Muhammed'in torunu, Hz. Ali'nin oğlu üçüncü İmam Hüseyin'in 680'de Emevi halifesi Muaviye oğlu Yezid'in askerleri

tarafından Kerbela'da şehit edilmesidir. Bu insanlık dışı katliam tarihe "Kerbela Olayı" olarak geçmiştir.

Kerbela Olayının Aleviler için önemi nedir ve Kerbela Olayı nasıl gelişti?

Kerbela olayı aradan asırlar da geçse unutulmayacak kadar derin, anlamlı, öğreticidir.

Kerbela, iyi ile kötünün, zalim ile mazlumun, lanetli ile kutsalın, karanlık ile aydınlığın hesaplaşmasıdır. İmam Hüseyin burada kutsallığı, mazlumu, aydınlığı temsil etmektedir.

Kerbela Olayı'nın kökeni Hz. Peygamberin veda hacı'na ve yazılmayan vasiyetine kadar gider. Bilindiği gibi Hz. Muhammed peygamberliğini açıkladıktan sonra İslamiyet hızla gelişti. Bu gelişme Mekkeli müşrikleri telaşlandırdı. Onlar Hz. Muhammed'e olmadık engeller çıkardılar. Hz. Muhammed bütün bu engelleri aştı. Hz. Muhammed bütün bu müşriklerin, putperestlerin çıkardığı sorunlar ve engellerle mücadelede en büyük yardımı Hz. Ali'den görüyordu. Hz. Ali Peygamberin yanında eğitim almış, İslamiyet'i ilk kabul etmiş ve aynı zamanda Peygamberin kızı Hz. Fatma ile evlenerek Peygamberin soyunun sürdürücüsü olmuştu. Hz. Ali Kuran'da geçen ve onlarca hadiste geçen Ehlibeyt'tendir. Ehlibeyt Hz. Muhammed'in ailesi demektir. Ehlibeyt Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'den oluşmaktadır.

Hz. Muhammed'in Medine'ye hicretinden sonra İslam dini gelişmeye devam etti. O kadar gelişti ki, Mekkeli putperestler bile Müslüman oldular. İşte bu putperestlerin içinde Mekke'nin en zengin kişilerinden biri olan Ebu Süfyan da vardı. Ebu Süfyan ve benzerleri İslam'a Peygambere inandıkları için Müslüman olmadılar. Onlar gelişen İslamiyet'in maddi değerlerine sahip olmak için Müslüman oluyorlardı. Hz. Muhammed bütün bunları görüyor ve ona göre de önlem alıyordu. Hz. Muhammed çok açık bir şekilde kendisinden sonra Müslümanların önderinin (Halifesinin) Hz. Ali olması gerektiğini beyan etmiştir. Ama bütün bunlar hiçe sayıldı. Hz. Muhammed'in vefatından sonra bu eskinin putperest, müşrik bezirganları bir ara geçiş dönemi hazırladılar. Bu dönemde sırasıyla Ebubekir, Ömer ve Osman halife oldular. Daha sonraki dönemde ise Hz. Ali halife oldu. Hz. Ali'nin halifeliği daha baştan engellenmiş ve onun aşağılanması, yiğitliğinin, fedakârlığının basitleştirilmesi sağlanmıştı. Hz. Ali bütün bu oyunlara karşı doğru bildiği Hak yolundan şaşmamış, dünya malına, paraya pula tamah göstermemişti. Hz. Ali kendisine yapılan onca haksızlığa karşın sabır

göstermiş, İslam toplumunun içine nifak sokulmasını diye, kan dökülmesini diye insanları doğruluğa davetini sürdürmüştür. Ama ne yazık ki, Hz. Ali'nin bütün bu çabalarına karşın dünya malına tamah gösterenler, gözünü iktidar hırsı bürümüş olanlar bunu anlamıyordu. Nitekim Ebu Süfyan oğlu Muaviye yaptığı bin bir dalavere ve haksızlıkla kendisini halife ilân ediyordu. İslamiyet'i bir iktidar aracı olarak görüyordu. Muaviye Hilafeti de babadan oğula geçecek bir kurum olarak şekillendiriyordu. Muaviye dönemindeki Emevi saltanatı salt Hilafet için değil, aynı zamanda kendi iktidarlarına hizmet edecek bütün din dışı gelenekleri, töreleri, adetleri din adına kurallaştırıyor, kurumlaştırıyordu.

Hz. Ali ve Ehlîbeyt var gücüyle bütün olumsuzlukları gidermeye çalışıyor, insanları gerçeğe davete devam ediyorlardı. Ama Muaviye acımasızdı. Hz. Ali şehit ediliyor, ardından ikinci imam Hasan zehirletirilerek şehit ediliyordu. Bu arada Muaviye ölüyor, yerine oğlu Yezid geçiyordu. Yezid kendi iktidarı için İmam Hüseyin'i tehlikeli görüyordu. Çünkü İmam Hüseyin Ehlîbeyttendir. Yani Hz. Peygamberin torunu, Hz. Ali'nin oğluydu. O, doğruluğun, hakkın, adaletin, gerçeklerin yılmaz savunucusuydu.

Bu arada Emevi saraylarında din dışı ne varsa din adına meşru gösteriliyordu. Halk isyan ediyor ama Emevilerin kurduğu askeri teşkilat halka göz açtırmıyordu. İşte Küfe halkı da baskılardan bıkmıştı. Küfeliler her gün İmam Hüseyin'e davet üstüne davet gönderip, kendisini halife olarak kabul ettiklerini belirtiyorlardı. İmam Hüseyin engin öngörüsüyle Küfelilerin ihanet edebileceklerini biliyor buna karşın kendi sorunluluğunun gereğini yerine getireceğini söylüyordu. Ve İmam Hüseyin yakın aile çevresi ile Küfe'ye varmak için yola çıkıyordu. Emevi saltanatının sürdürücüsü lanetli Yezid bu durumu haber alıyor ve önüne engeller çıkarıyor, onu öldürmek için planlar kuruyordu. Yezid ve taraftarları Küfelilerden Hz. Hüseyin taraftarlarını baskı altına aldılar. Bazılarını ise rüşvetle ve çeşitli vaatlerle İmam Hüseyin'den bağılıklarını vazgeçirdiler. İmam Hüseyin'in ailesi yaklaşık 70 kişiden oluşuyordu. Buna karşın Yezid'in ordusu ise binlerce kişiden. Yezid'in komutanları, İmam Hüseyin'e Yezid'e biat etmesini ve böylelikle onu bırakacaklarını söylediler. İmam Hüseyin asla zalime biat etmeyeceğini, boyun eğmeyeceğini ve gerekirse bunun için şehit olacağını defalarca tekrarladı.

İmam Hüseyin dediği gibi yaptı ve Yezid'e biat etmeyerek, onurlu bir şekilde direnerek şehit düştü.

Kerbela Olayı İslam'da safları netleştirmiştir. Zalime asla biat edilmeyeceğini göstermiştir. Alevilik inancında Kerbela Olayı büyük bir öneme sahiptir. Aleviler dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar, adları ne olursa olsunlar, Hz. Hüseyin'e bağılırlar. Onun için

oruç tutarlar, yas tutarlar. Onun çektiği acıları bir nebze de olsa hissetmek için çile çekerler. Aleviler sadece yas tutarak İmam Hüseyin'i anmazlar. Aynı zamanda ondan her defasından bir şeyler öğrenirler. Dünya döndükçe, insanlar varoldu kça Kerbela unutulmayacak.

Nusayrilik nedir?

Adını kurucusu Muhammed Bin Nusayri'den alan Nusayrilik daha çok Ortadoğu ve Anadolu'da gelişmiş, taraftar bulmuştur.

Nusayriler tarih boyunca en çok ezilen Alevi fırkalar arasında ilk sıralarda yer alırlar. Nusayrilere insan onurunu zedeleyen yakıştırmalar, aşağılanmalar, iftiralar yapılmıştır. Günümüzde dahi bu tür sapkın düşünceli kimseler Nusayrileri aşağılamaya, karalamaya, küçük düşürmeye devam ediyorlar.

Nusayriliğin kurucusu olarak tanımlanan Muhammed Bin Nusayr, on birinci (11.) imam Hasan Askeri zamanında yaşamıştır. 11. imam Hasan Askeri'nin en sadık, bilgin öğrencilerindendi.

Nusayriliği diğer Ehlîbeyt mezheplerinden/örgütlenmelerinden ayrı tutamayız. Nusayrilikte kesin bir Ehlîbeyt bağılılığı vardır. Nusayriliğin inanç temelleri bu bağılılık temelinde şekillenmiştir. Tarih boyunca bazı akımlar ve kimseler Nusayriliği Ehlîbeyt dışına atmaya çalıştılar. Ama bunda başarılı olamadılar. Nusayriliğin inanç esasları, bazı şahsiyetsizlerin iftiralarına karşın Ehlîbeyt ve On İki İmamlar sevgisi ve bağılılığı temelinde oluşmuştur.

Anlaşılması ve bilinmesi gereken; Nusayrilik bir Alevi inancıdır. Farklılıkları, özgünlükleri olmasına karşın bir Alevi inancıdır. Bu farklılık ve özgünlükler birer zenginlik ve kazanımdır. Nusayrilik bütün çarpıtmalara, karalamalara, sapırtılmalara rağmen günümüzde de varlığını sürdüren Ehlîbeyt ve On İki İmamlar'a bağılı bir Alevi inancıdır.

Dört Kapı Kırk Makam nedir?

Dört kapı kırk makam şeklinde ilkeleşen ve insanı "insanı kamil" (olgun insan) olmaya götüren ilkeleri Hünkâr Hacı Bektaş Veli tespit etmiştir. Bu ilkeler aşama aşama olup insanı olgunluğa götürür. Ulu Hünkâr Hacı Bektaş Veli bunları şöyle özetlemiştir: "Kul, Tanrıya kırk makamda erer, ulaşır, dost olur. Bu

makamların onu Şeriat içinde, onu Tarikat içinde, onu Marifet içinde ve onu da Hakikat içindedir."

Sıradan bir insan bu dört kapı ve bu dört kapıya bağlı kırk makamdan geçerek, ruhunu ve benliğini ergin hale getirerek Kamil insan olur. Kamil insan da ilâhî sırta erişendir.

ŞERİAT MAKAMLARI:

1. İman etmek
2. İlim öğrenmek
3. İbadet etmek
4. Haramdan uzaklaşmak
5. Ailesine faydalı olmak
6. Çevreye zarar vermemek
7. Peygamberin emirlerine uymak
8. Şefkatli olmak
9. Temiz olmak
10. Yaramaz işlerden sakınmak

Şeriat kapısını ve Makamlarını şöyle özetleyebiliriz: Kendi öz benliğini kötülükten arıtmayan, gelişmemiş, olgunlaşmamış insanın, din kuralları ve yasalar zoruyla eğitilmesi, kişilere ve topluma zarar verecek hareketlerde bulunmasına meydan verilmemesidir.

TARİKAT MAKAMLARI:

1. Tövbe etmek
2. Mürşidin öğütlerine uymak
3. Temiz giyinmek
4. İyilik yolunda savaşmak
5. Hizmet etmeyi sevmek
6. Haksızlıktan korkmak
7. Ümitsizliğe düşmemek
8. İbret almak
9. Nimet dağıtmak
10. Özünü fakir görmek

Tarikat kapısını ve makamlarını şöyle özetleyebiliriz: İnsanın kendi öz iradesiyle hiç bir dış zorlama olmadan her türlü kötülüğü benliğinden kovabilmesi, elinden gelebilecek tüm iyilikleri hiç kimseden esirgememesi aşamasıdır.

MARİFET MAKAMLARI:

1. Edepli olmak
2. Bencillik, kin ve garezden uzak olmak
3. Perhizkârlık
4. Sabır ve kanaat
5. Utanmak
6. Cömertlik
7. İlim
8. Hoşgörü
9. Özünü bilmek
10. Ariflik (kendini bilmek)

Marifet kapısını ve makamlarını şöyle özetleyebiliriz: Duygu ve ilimde en yüksek düzeye ulaşmak, tanrısal sırlara erişmektir.

HAKİKAT MAKAMLARI:

1. Alçak gönüllü olmak
2. Kimsenin ayıbını görmemek
3. Yapabileceği hiç bir iyiliği esirgememek
4. Allahın her yarattığını sevmek
5. Tüm insanları bir görmek
6. Birliğe yönelmek ve yöneltmek
7. Gerçeği gizlememek
8. Manayı bilmek
9. Tanrısal sırrı öğrenmek
10. Allahın varlığına ulaşmak

Hakikat kapısını ve makamlarını şöyle özetleyebiliriz: Hakkı görmek, zaman ve mekân içinde tanrısal demin gücü içinde erimektir.

“Eline, Beline, Diline sahip ol” ne anlama geliyor?

Herhalde dünyada anlamı bu kadar derin ve kapsamlı olan ama aynı zamanda sadece üç sözcük olan başka bir kavram yoktur. Bazılarının onlarca kitaba, yüz binlerce sözcüğe sığdıramadığını Alevi önderi Hacı Bektaş Veli üç sözcükle anlatmış. ELİNE, BELİNE, DİLİNE SAHİP OL.

İnsanın bu üç organı toplumu ve insanı geliştirdiği, özgürleştirdiği gibi aynı zamanda insanı ve toplumu düşkünleştirir, yozlaştırır. Ulu Hünkâr bütün bu gerçeklikten yola çıkarak Alevi inancında sağlam bir ahlâk sistemi kurmuştur. Şimdi bu ahlâk sistemini biraz daha inceleyelim:

EL: İnsanın eli her türlü iyiliğin ve yine kötülüğün uygulayıcısıdır. İnsan eline sahip olmadı mı katil, hırsız olur. İnsan eline sahip oldu mu üretir. Üreten ve yaratan, çaba sarf eden, emek harcayan insanda güzel insandır. Güzel insanda kendisinden başlayarak topluma hizmet edendir. Toplumsal huzuru, barışı sağlayandır.

BEL: İnsan kendi hayvani cinsel güdülerine hâkim olmadı mı her türlü sapıklığı yapar. Sapıklık, toplumsal çürümeye, ahlâksızlığa götürür. Bunun zıddı olan, yani insan cinselliği olumlu anlamda bir üreme aracı olarak değerlendirdiğinde sonuç yine toplumsal ve bireysel huzur olur. Yine insan doğan çocuğuna gereken ilgiyi göstermedi mi o çocuk toplumun başına belâ olur, her türlü zararlı olaya açık olur. Demek ki; insan eline,

beline hâkim olmakla salt hayvani güdülerini dizginlemiyor. Bununla beraber oluşturduğu aile sistemiyle kendisinin vesile olduğu çocuğunu da eğitiyor.

DİL: Dil insanlar arasında iletişimi sağlayan organdır. Bir insan dilini iyilik için de kullanabilir kötülük için de. İnsan dilini yalandan, riyadan, sahtelikten korumalı ve yalana, sahteliğe alet etmemeli, yani diline sahip olmalı. Duyduğu olumsuzlukları düzeltmeli, yalandan kaçmalı, kilit vurmali. Dilini iyi, güzel insanı ve dolayısıyla toplumu huzura kavuşturacak şekilde kullanmalı.

Ulu Hünkâr Hacı Bektaş Veli, Makalat adlı kitabında şöyle sesleniyor insanlığa: "İnsanın üç iyi dostu vardır. Öldüğünde, bunlardan biri evde, öbürü yolda kalır. Üçüncüsü ise kendisiyle birlikte gider. Evde kalan malı, yolda kalan dostlarıdır. Kendisiyle giden ise iyiliğidir."

Bir insan Eline, Beline, Diline sahip olduğu müddetçe iyi bir insandır. Eline sahip olmakla; kendisini her türlü şiddetten, hırsızlıktan, cinayetten korumuş olur. Beline sahip olmakla; çocuğuna iyi bir baba, eşine ise iyi bir eş olur. Yoksa her türlü hayvani güdüyü tatmin etmek için ömrünü geçirir. Diline sahip olan ise kendisini her türlü yalandan, sahtelikten korumuş olur. Eğer insanlık bu ilkeleri asgari bir şekilde uygulasa her türlü yozluğun ve yobazlığın sonu gelir.

Alevi deyişlerinde sıkça geçen "Kırklar" kimleridir ve ne anlama geliyor?

Kırklarla ilgili farklı anlatımlar var. Ama bu zamanı, mekânı farklı anlatımların hemen hemen hepsinin özü aynıdır. Bu ortak öze göre Kırklar; bir gün Hz. Muhammed, Medine'de yaptırdığı ibadethanenin bitişiğindeki toplantı yerine gelir ve kapıya vurur, içeride Kırklar toplantı halindedirler. Yalnızca bir iş için dışarıda bulunan Salman-i Farisi orada yoktur. Hz. Muhammed'e kapıyı açmadan kim olduğunu sorarlar. Peygamber olduğunu söyleyince, "bizim içimizde peygamberin yeri yok" diyerek kapıyı açmazlar. Hz. Muhammed üzülen geri döner. Yolda, kulağına Tanrıdan bir ses gelir. Bu sese uyararak tekrar kapıyı çalar. Kim o dendiğinde "kavmin seyyidi, yoksulların hizmetçisiyim" karşılığını verir ve kapı açılır. İçerdekilere kimler olduğunu sorar. Onlarda "biz Kırklarız, toplandık, konuşuyoruz" derler. Hz. Muhammed, "siz kırk değil, otuz dokuz kişisiniz" deyince, onlarda "biz kırk kişiyiz, kırkımızda bir kişiyiz" karşılığını verirler. Hz. Muhammed kararsızlık geçirince Hz. Ali koluna bir kesik atar, otuz dokuz kişinin kolundan yere birer damla kan akar. Bu kan

damlalarının ortasına bir damla kan da çatıdan düşer. Bu, dışarıda görevli olarak bulunan Salmanı Farisi'nin kanıdır. Sonra Hz. Ali kolunu sarar ve kanı durur. Bundan sonra Salmanı Farisi elinde bir üzüm tanesiyle içeri girer ve Hz. Muhammed'e; "al bunu pay et" der. Hz. Muhammed'de üzüm tanesini ezer ve suyunu kırk kişiye pay eder. Üzüm suyundan içen kırk kişi kendilerinden geçerek ayağa kalkıp dönmeye başlarlar. Hz. Muhammed'de onlara eşlik eder. Bir ara Hz. Muhammed'in takkesi yere düşer. Bunu alıp kırka bölerler ve kuşak yapıp bellerine sararlar.

İnanca göre diğer insanlardan farklı ama kim oldukları bilinmeyen Allah dostu erenler vardır. Bunlara "Gayb Erenler" de deniliyor. Kırklarında hepsinin kimler oldukları bilinmiyor. Ama Cem ibadetine kaynaklık ettikleri de bir gerçek.

Yunus Emre Alevimiydi?

Her ne kadar bazıları gizlemeye çalışsa da Yunus Emre bir Alevidir.

Sanatıyla, düşüncesiyle kendinden sonraki kuşakları etkileyecek kadar büyük bir kişilik Yunus Emre, bu kişiliğe giden yolda ilk dersi büyük Alevi önderi Hacı Bektaş-ı Veli'den almıştır.

Yunus Emre Anadolu'da hüküm süren Selçuklu devletinin halkı zulüm altında tuttuğu, baskılar uyguladığı ve bir de durmaksızın yinelenen Moğol saldırılarının olduğu bir dönemde yaşamıştır. Bu dönemde bir de kıtlık olunca Anadolu insanı daha da perişan oldu. Perişan olanlardan biri de Yunus Emre'ydı. Hacı Bektaş Veli'nin yapıtlarından "Vilayetname"de geçen anlatıma göre Yunus Emre bu kıtlık olan yılda köyünden yola çıkarak ulu Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin dergâhına varıp biraz buğday isteyecekti. Giderken eli boş gitmemek için yolda heybesine alıç doldurdu. Ulu Hünkâr'ın huzuruna varıp halini anlattı. Bir kaç gün misafir kaldıktan sonra gitme vakti gelmişti. Hünkâr, Yunus'a şöyle dedi: "Buğday mı verelim nefes mi?" Yunus: "Nefesi ne edeyim, eşim çocukların aç bana buğday verin." Bunun üzerine Yunus'a buğday verdiler. Yunus dergâhtan ayrılınca yaptığı hatayı fark etti ve tekrar dergâha döndü. Halifeler durumu Hünkâr'a bildirdiler, o da: "Biz kilidin anahtarını Tapduk Emre'ye sunduk. Varsın ondan nasibini alsın." dedi. İşte asırlardır güncelliğini ve derinliğini koruyan Yunus Emre kişiliğinin başlangıç noktası burasıdır. Yunus bundan sonra yıllarca Tapduk Emre'nin dergâhında emek verir. Bu aynı zamanda eğitimidir de. Bu eğitim sonucu öğrendiklerini insanlarla paylaşmak için bütün Anadolu'yu gezer.

6. Fuzuli
7. Seyit Nesimi

Bu yedi ulu ozana Aleviliği teorileştirenler de diyebiliriz. Bu ozanlar Alevilik felsefesini en iyi şekilde dile getirmişlerdir. Bu ozanların şiirleri, söyledikleri sözler Aleviler için adeta kanun sayılmıştır. Cemlerde en çok bu ozanların deyişleri çalınır, şiirleri okunur. Bu ozanların şiirleri ve deyişleri günümüzde de popülerdir. Buradan da anlaşılacağı üzere bu ozanlar aradan geçen tarihi silmişler, güncelliğinden hiç bir şey kaybetmeden günümüzde de Alevilerin moral ve direnme gücü olan şiirleri, deyişleriyle ölümsüzleştirmişlerdir. Sanırsız bu konuda yanlış bir anlaşılma mevcut. Bazı kimseler Alevi ozanların sayısının yedi ozan ile sınırlandırıldığını düşünmekte, söylemekte. Bu bir yanılgıdır. Alevilerde şüphesiz ulu mertebesine gelecek daha nice ozanlar var. Yalnız bu ozanlar semboldür. Kimse Alevi ozanların sadece bu yedi ulu ozan ile sınırlı olduğunu sanmasın. Bu yedi ulu ozan diğer ozanların temsilcisi, sözcüsü, sembolü konumundadırlar

Dua nedir ve işlevi nedir?

Son tahlilde insanoğlu aciz içinde olan bir varlıktır. Bu durum insanlık tarihine kadar uzanır. Teknoloji ne kadar gelişmiş olursa olsun, yaşam standardı ne kadar yükselmiş olursa olsun insanoğlu her zaman yaratıcı güce muhtaç olacaktır. Dua'da bu aşamada devreye giriyor.

Dua bir ibadet biçimidir. Hz. Peygamberin ifadesiyle "ibadetin özüdür". İnsanlar sıkıntılı anlarında olduğu gibi bolluk ve bereketli dönemlerde de duaya sığınmışlardır.

Duayı diğer ibadetlerden ayıran en büyük özellik onun biçimsel olmayıp daha çok bireysel bir ibadet şekli oluşudur. Yani Allah ile kurulan bire bir "iletişimdir". Bu iletişimin zamanı, mekanı ve biçimi yoktur. Şüphesiz toplumsal olarak bir araya gelindiğinde birlikte okunan dualar da vardır. Bu dualar daha çok ortak noktaların çoğalmasına yaramaktadır.

Tekrar belirtmekte yarar var. Bu ibadetin en önemli özelliği zaman, mekan ve biçimsellikten arınmış olmasıdır, ayrıca yaratıcı güçle insanoğlunun birebir iletişimi olmasıdır. Ama toplumsal gelişim açısından genel duaların bilinmesi ve zikredilmesi de önemlidir.

Alevi Hukuku nedir?

Alevi hukuk sistemi Sünni hukuk sisteminden çok farklıdır. Tarih boyunca Aleviler, kendilerini sürekli ve sistematik bir şekilde baskı altına alan ve zulüm eden egemenlerin hukuk sistemine alternatif bir sistem geliştirdiler. Bu hukuk sisteminin Sünni hukukuyla ortak noktaları çok azdır. Toplumsal yaşamı düzenlemede, toplumsal yaşam içinde çıkan anlaşmazlıklarda getirilen çözümler, sunulan öneriler bir çok alanda zıtlık teşkil etmişlerdir. Aleviler, Sünni hukuk anlayışına nadiren başvurmuşlar. Kendi aralarında çıkan sorunları kendi Mürşid'leri önderliğinde halk mahkemesi şeklinde çözmüşlerdir. Bu anlamıyla halk mahkemesini toplumun bire bir katıldığı ve çözüm getirdiği, ceza verdiği bir kuruma dönüştürmüşlerdir. Tabii günümüzde bu hukuk anlayışı ne kadar uygulanıyor tartışılır. Fakat gerçek olan Aleviler tarih boyunca zorunlu olmadıkça devletin/devletlerin mahkemelerine başvurmamışlardır.

Alevi hukuk sistemi, toplumsal yaşam içerisinde çıkan irili, ufaklı anlaşmazlıkları Alevi inancının temel ilkelerini esas olarak çözmüştür. Alevilere atfedilen, hiç bir gerçekliği olmayan tamamen Aleviliği ve Alevileri karalamaya yönelik iftiraların aksine; Alevi toplumu kendisini bu hukuk sistemi ile güçlendirmiş ve buna bağlı olarak ta muazzam bir ahlâk sistemi (eline, beline, diline sahip ol) ile iftiracıların aksine müthiş ahlâklı, paylaşımcı, eşit bir toplumsal yaşam oluşturmuştur. Biz burada Alevi hukuk sistemini bütün detaylarıyla açıklamayı gereksiz görüyoruz. Yine de Alevi hukuk sistemini özet olarak belirtmek gerekir:

Alevilikte yargılamanın amacı; haklı olanın hakkını geri almak ve suçlu olanı kötülüklerinden arındırarak tekrar toplumsal yaşam içerisine dönmelerini sağlamaktır. Bu anlamda yargılama aynı zamanda bir eleştiri-özeleştiri, arınma, temizlenmesine ve gerçeği bulmak için bir vesiledir.

Alevilikte suç oranına göre cezalar vardır. Alevi hukukunda ceza, cezalıdan öç alma değil, onu düzeltme, yeniden ahlâklı kılma ve topluma kazandırmak için bir araçtır. Alevi hukuk sisteminde toplumsal sorunlarda en ağır ceza teşhir ve tecrit etmedir. Teşhir ve tecrit edilen birisi "düşkün"dür. Düşkün, ceza süresi bitene kadar toplum tarafından dışlanır. Cezası bittikten sonra ise tekrar toplum içine dönebilir.

Buyruk nedir?

Alevi inancı günümüze kadar iki kaynaktan ulaştı. Bunlar sözlü ve yazılı kaynaklardır. Sözlü gelenek daha

çok etkili olmuştur. Çünkü Aleviler dünyanın bütün coğrafyalarında hep muhalefet olmuştur. Muhalifliğinden dolayı yazılı kaynakların çoğu yok edilmiştir. Edilemeyen bu kaynaklarından birisi de Buyruk'tur. Altıncı imam Cafer Sadık tarafından yazılan ve Aleviliğin ilkelerini, törenlerini anlatan Buyruk, Alevi inancının en önemli yazılı kaynaklarından birisidir.

Ehlibeyt ne anlama geliyor ve kimlerden oluşuyor?

Anlam olarak Ehlibeyt Hz. Muhammed'in ailesi demek. Bu aile Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'den oluşmaktadır.

Alevi inancının temelini Ehlibeyt sevgisi ve bağlılığı oluşturuyor. Ehlibeyt'in kutsallığı ve masumluluğu Kuran'da şöyle geçiyor:

Ahzap suresi 33. Ayet

"Ey Ehlibeyt, Tanrı sizi her türlü kirden arındırdı ve sizin tertemiz kalmanızı diler".

Yine sevgili Peygamberin Ehlibeyt için söylediği hadisler var. İşte bu hadislerden bir kaç:

Kuran ve Ehlibeyt ikizdir.

Ey halk, biliniz ki bende insanım. Allah'ın daveti bana yakında gelecektir. Bende onu kabul edeceğim. İşte ben size iki mühim ve en değerli emaneti miras bırakıyorum. Bunlardan birincisi Kuran, ikincisi benim Ehlibeyt'im. Allah'ın huzurunda size Ehlibeyt'im tavsiye ediyorum. Allah'ın huzurunda size Ehlibeyt'im tavsiye ediyorum. Allah'ın huzurunda size ehlibeytimi tavsiye ediyorum.

Bana ve Ehlibeyt'ime Selatü selam getirmeyenin duası kabul olmaz.

Benim şefaetim, ümmetimden Ehlibeytimi sevenleredir. Ehlibeytim Nuh'un gemisine benzer, ona sarılan ebedi kurtuluşa erer. Kim binmezse helâk olur.

Ey insanlar, Allah'ı kendi nimeti ile sizi beslediği için seviniz. Beni de Allah'a olan muhabbetinizle seviniz. Ehlibeyt'im de bana olan muhabbetle seviniz.

Her şeyin bir esası, bir temeli vardır. Dinin esası da Ehlibeytimdir ve onlara muhabbettir.

Ehlibeyt'ime eziyet eden, Allah'a eziyet eder.

Bütün bu hadislerden anlaşılacağı üzere Hz. Peygamber ümmetine Ehlibeyt'ine uymayı emretmiştir. Ama maalesef ümmetinden bazıları dünya malına tamah gösterip Ehlibeyt'e her türlü düşmanlığı yaptılar. Hz. Hasan'ı zehirlediler, Hz. Hüseyin'i Kербela'da şehit ettiler. Ama sevgili peygamber olacakları görmüş ve ümmetine şöyle seslenmiştir:

"Yahudiler 71 fırkaya bölündüler, Hristiyanlar 72 fırkaya bölündüler, sizlerse (Müslümanlar) 73 fırkaya bölüneceksiniz. Ama bu 73 fırkanın içinde sadece bir tanesi doğru yolu bulacaktır. O da benim Ehlibeyt'ime uyanlar olacaktır."

Fazla söze gerek yok. Her şey ortada. Ehlibeyt'e muhabbet ve bağlılık ibadettir.

Semah nedir?

Semah, Cemlerde deyişler eşliğinde yapılan dinsel törenin adıdır. Ulu Hünkâr Hacı Bektaş Veli bu konuda şöyle söyler: "Semah, ariflerin aleti, muhiplerin ibadeti, taliplerin maksududur. Bizim Semahımız oyuncak değil, ilahi bir sırdır. Bir kimse ki Semahı oyuncak sayar o cahildir".

Semahın kaynağı Kırklar meclisine dayanır. Bu meclise gelen Hz. Muhammed'e Salmanı Farisi tarafından bir üzüm tanesi verilir ve Salmanı Farisi kendisinden bunu paylaşmasını ister. Hz. Muhammed Cebrail'in getirdiği tabakta bu üzüm tanesini sıkır. Bunu içen Kırklar "Ya Allah" deyip Semah dönmeye başlarlar.

Semah yalnız Cemlerde dönülür. Bunun dışında günümüzde olduğu gibi asla düğünlerde ve benzer eğlencelerde dönülmez. Semahın dönüldüğü ortam mutlaka özel ve dinsel anlamı olan bir ortam olmalıdır. Yani ilahi bir sırdır. Öyle günümüzde yapılanlar gibi herkesin kolunu açarak yapacağı bir dans değildir.

SEMAHIN BAZI ÖZELLİKLERİ

Semahı kadınlar ve erkekler oynar/döner. Semah Cemlerde dönülür. (Bunun dışında Alevi inancını tanıtan toplantılarda dönülür.) Semah sırasında Alevi ozanların deyişleri bağlama eşliğinde okunur. Semah sırasında el ele tutuşulmaz, ayaklar çıplaktır. Ya karşı karşıya ya da Halka şeklinde dönülür.

Semah ağır çalınan ve söylenen nefesler eşliğinde dönülür. Nefesler giderek hızlanır, buna bağlı olarak Semah dönenler hızlanır. Semahçılar Dede/Mürşidin oturduğu bölüme sırtlarını dönmezler. Bölüme geldikleri zaman yüzleri çerağa dönük ve boyunları hafif bükük geçerler.

Özü aynı olan ama farklılıkları tali olan bir çok Semah türü vardır. Belli başlı Semah türlerini sıralayabiliriz:

- ❖ Miraçlama
- ❖ Ali Nur Semahı
- ❖ Kırklar Semahı

- ❖ Turnalar Semahı
- ❖ Erkân Semahı
- ❖ Gönüller Semahı
- ❖ Ya Hızır Semahı
- ❖ Nevruz Semahı
- ❖ Hacı Bektaş Semahı
- ❖ Muhammed Ali Semahı

Mevlana Alevi miydi? Mevlevilik bir Alevi kurumudur?

Mevlâna'nın Alevi olup olmadığı hep tartışılmıştır. Bizce Mevlâna Alevidir! Hatta diyebiliriz ki, Anadolu'daki Aleviliğin gelişmesinde, yaygınlaşmasında katkıları olmuştur.

Mevlâna, bazı kişilerce anlaşılmamakta ya da yarım yamalak anlaşılmaktadır. Bu yanlışlığın temelinde Mevlevilik kurumunun çoğu zaman iktidarlardan yana tavır almasından kaynaklanmaktadır. Ama gözden kaçan -ya da bilinçli bir şekilde gözlerden irak tutulmaya çalışılan- Mevlâna'nın düşünceleri, felsefesidir. Çünkü bu felsefe ve anlayış, değil iktidar ile uğraşmayı dünya malı ile bile uğraşmamakta, insanın manevi sorunlarına eğilmekte, varlık sorununa cevaplar vermekte. Böylece de insanın iç dünyasıyla ilgilenmekte ve iç bünyeyi kirden arındırmaya davet etmektedir. Şu gerçeği de dile getirmek lâzım; Mevlevilik, Mevlâna'dan çok sonra kurumlaşmıştır. Dolayısıyla Mevlevilik kurumlaşınca da onun yöneticileri sistem ile iyi geçinmeye çalışmışlar, sistemin kendilerine sağladığı olanaklardan yararlanmışlardır. Bunun Mevlâna'nın düşüncesi ile ilgisinin olduğunun, onun felsefesinin orta yolcu olduğunu böylelikle de onun adına kurumlaşanların böyle davrandığını söyleyenler yanıılmaktalar.

*“Kim olursan ol gel.
Yüz bin kere tövbe
etsen ve yüz bin kere
tövbeni bozmuş olsan da gel.”*

Böylesi bir düşünceye sahip ulu bir şahsiyetin, iktidar diye bir sorunu olduğunu söylemek en hafif deyimle utanmazlıktır. Nasıl ki Hacı Bektaş, Bektaşî dergâhını idare edenlerin sorumlusu sayılmazsa, Mevlâna'dan çok sonraları onun adına dergâh kuranlar, iktidarlar ile haşır neşir olmuşlarsa bunda Mevlâna'nın ne sorumluluğu var? Doğrudur. Mevlevilik adına hareket edenlerden bazıları iktidar ile ilişkiler geliştirmişlerdir. Hatta bu yüzden olsa gerek Mevlevilik, Bektaşîlik gibi kitleselleşmemiştir. Ama bunun sorumlusu Mevlâna'nın düşünceleri asla değildi.

Mevlâna, düşünce, inanç itibarıyla kesinlikle Alevidir. Mevlevilik özünden saptırılmış, iktidarlara hizmet eder hâle gelmiştir, o ayrı konu. Ama Mevlâna kesinlikle Ehlibeyt taraftarıdır. Bu, ne kadar gizlenmeye çalışılsa da açıktır.

On Dört Masumu Pak kimlerdir?

Henüz çocuk yaşta iken zalimce katledilen ondört çocuğun adıdır. Ondört Masum Pak, arılığın, masumluğun, saflığın sembolüdürler. Ondört Masum Pak, Alevi toplumu için masumiyetin temsilcileri olmaları ile günlük yaşam içinde dahi anılırlar. Ondört Masum Pak, Ehlibeyt ve Oniki İmamlar'ın evlatlarıdır.

Ondört Masum-ı Pakların isimleri ve şehadetleri:

Muhammed Ekber: Hz. Ali'nin oğludur. Henüz 40 günlük iken Hz. Ali'yi Ebubekir'e biat ettirmek için evine baskın düzenleyen Ömer'in adamı olan Tahir tarafından kapı Hz. Fatma'nın üzerine devrilir. Bu esnada Fatma Ana'nın kucağında bulunan Ekber kapı altında ezilerek şehit olur.

Abdullah: Hz. Hasan'ın oğludur. Yedi yaşında iken Muaviye'nin adamlarından Talha bin Amir tarafından şehit edilir.

Abdullah: Hz. Hüseyin'in oğludur. İki yaşında iken Kerbela'da Erzak Dımışki tarafından şehit edilir.

Kasım: Hz. Hüseyin'in oğludur. Üç yaşında iken Kerbela'da Hezime Kahl tarafından şehit edilir.

Ali Asgar: Kerbela kıyımında bir yaşındaydı. Babası Hz. Hüseyin tarafından su verilmesi için Yezid'in askerlerine gösterilir. Bu esnada İbni Sadi'nin emriyle Harmele adında bir okçu tarafından şehit edilir.

Kasım: Zeynel Abidin'in oğludur. Üç yaşında iken Bekir İbni Ur tarafından şehit edilmiştir.

Ali Eftan: Beşinci İmam Muhammed Bakır'ın oğludur. Altı yaşında şehit edilir.

Abdullah: Altıncı imam Cafer Sadık'ın oğludur. Üç yaşında İbni Mercan tarafından şehit edilir.

Yahya Hadi: Altıncı imam Cafer Sadık'ın oğludur. Üç yaşındayken Abbasi hükümdarının huzurunda şehit edilir.

Salih: Yedinci imam Musa Kazım'ın oğludur. Dört yaşında iken şehit edilir.

Tayyip: Yedinci imam Musa Kazım'ın oğludur. Yedi yaşında iken şehit edilir.

Cafer Tahir: Dokuzuncu imam Muhammed Taki'nin oğludur. Dört yaşında iken şehit edilir.

Cafer: Onuncu imam Ali Naki'nin oğludur. Bir yaşında iken şehit edilir.

Kasım: Onbirinci imam Hasan Askeri'nin oğludur. Bir yaşında iken şehit edilir.

Not:Ayrıca Ondört Masum-i Pak deyimi Hz. Muhammed, Hz. Fatma ve On İki İmamlar içinde kullanılıyor.

On Yedi Kemerbest kimlerdir?

Onyediy Kemerbest; Hz. Muhammed'e, Hz. Ali'ye, Ehlibeyt'e bağlı kırklar meclisinin üyeleri arasında bulunan, Hz. Ali tarafından kemerleri bağlanmış olan onyediy önderdir. Onyediy Kemerbest'in çoğu Ehlibeyt yolu için şehit olmuştur.

Onyediy Kemerbest'in adları:

1. Selmani Farisi
2. Ammar bin Yaser
3. Malik Eşter bin Haris
4. Muhammed bin Ebubekir
5. Veysel Karani
6. Abuzer Gaffari
7. Harrim bin Haris
8. Abdullah bin Yedi-Hazai
9. Abdullah bin Adiel
10. Abu el Hişam
11. Haris Şeyhani
12. Haşim bin Utbe
13. Muhammed bin Abu Hazika
14. Kamber hazretleri
15. Murtefi bin Vezza
16. Said bin Kays
17. Abdullah bin Abbas

Ahi Evren Alevimiydi?

Ahi Evren, Ahi örgütünün kurucusudur. Ahi örgütlenmesi bir esnaf, zanaatçı, çiftçi örgütlenmesidir. Ahi örgütlenmesinin temelini Baba İlyas attı. Bir kurum olarak gelişmesini ise Ahi Evren sağladı.

Ahi Evren 1169 yılında Azerbaycan'da doğmuştur. Hacı Bektaş Veli ve Mevlâna ile yaşıt ve aynı zaman diliminde yaşamışlardır. Hacı Bektaş Veli ile musahip oldukları bilinmektedir. Hacı Bektaş Veli'nin Vilayetnamesinde şu şekilde bahsi geçer: "Hacı Bektaş ile Ahi Evren birbirilerini çok severlerdi. Hatta bir sohbet anında Ahi Evren, 'her kim bizi şeyh edinirse aslında şeyhi Hacı Bektaş Hünkâr'dır' demiştir."

Bazı olaylar günümüzde oldukça çarpıtılmaktadır. Tarihsel bilgiler tahrif edilmekte, saptırılmakta, gerçek ile bağlantısı koparılıp, yerine farklı amaçlara hizmet eden bilgiler eklenmektedir. Ahilik ve Ahi Evren için de aynı durum geçerli. Ahi Evren hakkında gerçeğinden çok farklı anlamlar yüklenmekte, tarihsel çıkış noktası unutulmakta, içi boşaltılmaktadır. Ahi Evren gerçeğini biraz anlatmaya çalıştık. Daha anlaşılır olması için özetleyelim:

Ahi Evren inanç itibari ile bir Alevidir. Ahi Evren, çağın çok çok ilerisinde bir kurumlaşma yaratmıştır. Yaratılan bu kurumlaşma bir çok ülkeye örnek olmuştur. Ahi Evren kurumlaşmasının sürekliliğini sağlamak için Ahiliği tekke ve zaviyelere bağladı. Herhangi bir meslekte çalışmak için o mesleğin zaviyesini bağlı olmak gerekiyordu. Atamalar için merkezi tekkeden atama yapılıyordu. Bu tekke Kırşehir'deydi. Ahi Evren 01.04.1261 yılında Kırşehir'de katledildi.

Hayyam kimdir, nasıl bir inanç ve düşünce yapısına sahipti?

Hayyam, 1048 yılında Nişabur'da doğdu. 1122 yılında Nişabur'da hakka yürüdü. Hayyam adı çadırcı anlamına geliyor ve babasının mesleği olan çadır yapıcılığından dolayı verilmiştir.

Ön adı Ömer olan Hayyam, bütün dünyada en çok tanınan şahsiyetlerden biridir. 18. yüzyıldan itibaren Hayyam batı dünyasında tanınmaya başladı. Hayyam'ın dünya çapında tanınmasını sağlayan rubaîleridir. Rubaîler, dörtlüklerden oluşan şiirlerdir. Bu rubaîlerde Hayyam, yaşamın güzelliğini anlatır. Hayyam'ın rubaîleri, bir çok softa tarafından anlaşılmamış ya da yarım yamalak anlaşılmıştır. Hayyam'ın şiirlerinde çok derin manalar gizlidir. Dünya malına heves edenlerin ahmaklığını vurgular Hayyam.

Rubaîlerden örnekler:

*Aşk yazılıdır dünya defterinin ilk sayfasında,
gençlik denilen şiirin ilk dizesi başlar aşkla.
Aşk evrenidir yaşadığın, gördüğün her bir şey,*

yaşamın asıl anlamı, özü aşktır, öğren, anla.

*Aklınla yaşa, aklından başka şey beğenme,
varsa iyi bir arkadaşın kötüye yönelme,
hoş geçin herkesle beğensin herkes seni,
sen kendini bil ama kendini hiç beğenme.*

*Ölüm bir kere gelir ömrünce ancak.
Bir kere öl bakalım korkak,
varlık bir avuç damar, kan, deri mi?
Bunları yok sayda öz varlığa bak.*

Hayyam'a göre doğru yaşam sahibi olmak önemlidir. Doğru yaşam için de, kişisel tutkularından, kazanç hırsından ve bunların sonucu olan "bir takım alçak kimselerin buyruğu altına girmemektir".

Hayyam'ın dünya çapında tanınmasını sağlayan rubaîleridir belki fakat Hayyam sadece şair değildi. Gençliğinde iyi bir eğitim almıştı. Bu eğitim doğal yetenekleri ile birleşince, Hayyam başta tıp, astronomi, matematik olmak üzere bir çok bilim dalında -günümüz deyimiyle- profesördü. Bazı batılı tarihçilere göre Hayyam, dünyanın yuvarlak olduğunu ve güneşin etrafında döndüğünü tespit eden kişidir. Bu bağlamda Hayyam çağının çok ilerisinde bir önderdir. Yaşamını aklı ve duyguları ile dengeli bir halde yürütmüş, dolayısıyla çok önemli bilimsel çalışmalar yapmış ve insanların iç dünyalarını da derinlemesine gözlemleyip, çelişkilerine çözümler sunmuştur.

Fatimiler devleti ne zaman kuruldu, kimler kurdu, kaç sene varlığını sürdürdü, Alevi inancının esas olduğu bir devlet miydi?

Adını Hz. Muhammed'in kızı, Hz. Ali'nin eşi, İmam Hasan ile İmam Hüseyin'in annesi olan Fatma'dan alan Fatimiler Devleti Fas, Cezayir, Tunus, Mısır ve Suriye'de egemenlik kurdu.

Fatimilerde kesin bir Ehlibeyt bağlılığı vardır. Fatimiler daha çok Aleviliğin İsmailiye koluna bağlıdır.

Fatimilerin çıkış noktası Abbasi egemenliğinin olduğu yıllara dayanmaktadır. Bu yıllarda Abbasi iktidarı Alevileri eziyordu. Fatimiler, Abbasi egemenliğine karşı muhalefeti örgütleyordu. Ne gariptir ki; Abbasi egemenliği Alevilerin sayesinde iktidara gelmişti. Kanlı Emevi iktidarını Aleviler yıkmıştı. Abbasiler iktidara geldiklerinde Ehlibeyt taraftarlarına yani Alevilere baskı uygulamayacaklarını, onların inançlarını özgürce yaşamalarını sağlayacaklarını vaat ediyorlardı. İktidara gelince Emevi iktidarındaki baskı ve zulüm aynen devam etti. Aleviler bu zulme karşı örgütlenmeye

başladılar. İşte bu örgütlenme Abbasi iktidarının gözünden kaçmadı. Bunun üzerine Alevilerden bir kısmı Kuzey Afrika'ya ve Yemen'e yöneldiler. Bunlar daha sonra Fatimiler adını alarak bütün Kuzey Afrika'da bir Fatimiler Devleti kurdular. 340 yıla yakın bir dönem iktidar olan Fatimiler, egemenlik alanına İtalya'nın Sicilya bölgesini de kattılar.

Fatimiler Devletinde salt inançsal anlamda gelişmeler olmadı. Bununla beraber günümüzde dahi büyük öneme sahip olan El-Ezher Üniversitesi de dahil olmak üzere bir çok olumlu gelişme yaşandı. El-Ezher Üniversitesi günümüzde Sünni inancın en yoğun öğretildiği merkez olarak ta bilinir. Bu da kaderin garip bir cilvesi olsa gerek. Yine Kahire kentini Fatimiler kurmuşlardır.

Kısaca belirtmek gerekirse...

Fatimiler Alevi inancın gelişmesine öncülük etmişlerdir. El-Ezher Üniversitesi örneğinde olduğu gibi bilime önem vermişlerdir. Ama ne yazık ki; Fatimiler Devleti'nin yenilgiye uğramasından sonra bu kazanımlar ya yok olmuşlar ya da diğer inançlara hizmet edecek hale getirilmişlerdir. Günümüzde Kuzey Afrika topraklarında Fatimilerin izleri olmakla beraber bu izler çok zayıf görünmekte.

Alevilerde mizahın yeri nedir?

Aleviler tarih boyunca inançlarını baskı altında yaşamak zorunda kaldılar. Sünni inanç küçük bir kesit dışında hep iktidar inancı oldu.

Egemenler İslamiyet adına Alevilere yobazlığı dayattılar. Aleviler bunlara hep direndi. Alevilerin direnci salt zorba iktidara karşı değildi. Aynı zamanda din adına sürdürülen hurafelere, dogmalara, cahilliklere de karşıydı.

Bektaşî Alevilerin akıl dolu, iyi düşünülmüş adeta çoğunlukla Aleviliğin felsefesini anlatan fıkraları günümüzde bile Alevilerin moral kaynağı olmaya devam ediyor.

Bektaşî babalar Allah adına uygulanan hurafeleri mizah yoluyla eleştirmiş, yine mizah yoluyla kendi doğrularını ortaya koymuştur. Bektaşî Alevilerin fıkraları salt mizah içermiyor, aynı zamanda derin bir felsefe ve mantık içeriyor. Alevilerin mizah anlayışı zengindir. Bu büyük bir mirastır. Bu mirasın önemi günümüzde daha çoktur. Çünkü Aleviler günümüzde de ya yozlaşmak ya da yobazlaşmak ikileminde bırakılıyorlar. Egemen güçler Aleviliğin dayandığı felsefi kaynakları yok etmeye çalışıyorlar. Alevilikle çelişen bir çok kavram

ve kuralı Aleviliğe yerleştirmeye çalışıyorlar. Aleviler de, Alevilik ve tarih bilincinden yoksun oldukları için bunları kabullenmek zorunda kalıyorlar. Hâlbuki bir Bektaşî babanın fikrası, bu egemenlerin onlarca tezini çürütecek boyuttadır. Abarttığımız sanılmasın. Ulu Hünkâr Bektaş Veli'nin de buyurduğu gibi "inanmazsan gelir görürsün". Biz de diyoruz ki; öğrenmek isteyenler bu zengin mirasa baksınlar.

Babailer isyam nasıl gelişti?

Alevi tarihi bir isyanlar, başkaldırmalar tarihidir de. Aleviler tarih boyunca hep zulüm edenlere karşı isyan etmiş, ayaklanmışlardır. BABAİLER isyanı da bu şanlı başkaldırı zincirinin onurlu halkalarından biridir.

Adını Baba İLYAS'tan alan bu ayaklanmanın etkileri yıllarca sürdü. Babailer isyanı Selçuklu devleti için olduğu kadar Aleviler için de önemli bir tarihsel süreçti. Selçuklu devletinin etkinsizleşmesinin sebebi bu şanlı isyandı.

Baba İlyas ve Halifesi (yardımcısı) Baba İshak Anadolu toprakları üzerinde hüküm süren Selçuklu devletinin politikalarından bıkan, vergilere tâbi tutulan, gittikçe yoksullaşan halk kitlelerinin doğal önderi olmuşlardı.

Selçuklu sultanı II. Gıyaseddin Keyhüsrev, halk üzerindeki baskılarını artırıyor. Adaletsizlik ve zulüm Anadolu'yu sarmalamış durumdaydı. İşte böyle karanlık günlerde Baba İlyas, günümüzde dahi önemini koruyan hakçı düşüncelerini Anadolu insanına anlatıyordu. Baba İlyas ve ardıllarının düşüncelerini kısaca özetlemek gerekirse: Baba İlyas'a göre Tanrı sevgisi, dinin katı kurallarıyla sağlanamazdı. İnsan ancak kendi gönlünce bu sevgiyi yaratabilirdi. Toplum kadın-erkek ayrımının olmadığı, tüm bireylerin (kadınıyla-erkeğiyle) eşit olduğu bir bütündü. Ama Selçuklular ve onların egemenliğindeki beylikler böyle olması gereken bu tanrısal düzeni kendi çıkarları için bozmuşlar ve bir adaletsiz zulüm düzeni kurmuşlar. Oysa asıl amaç bütün insanların kardeşçe, barış içinde ve beraberce üreterek yaşamaları olmalıydı.

Baba İlyas'ın bu düşünceleri değil 13 asırda, günümüzde dahi insanların özlem duyduğu istemlerinin dile gelmesiydi. Nitekim Babailerin şiarı olan "yarın al yanağından gayrı her şeyde eşitlik" sloganı aradan geçen bu kadar zamana karşın hâlâ güncelliğini koruyor.

1239 yılında Selçuklu sultanı II. Gıyaseddin Keyhüsrev, ansızın birliklerini insanlığın özlemlerini dile getiren Baba İlyas'ın üzerine sürdü. Ve böylece ayaklanma

başladı. Saldırıların başlamasıyla Baba İshak Anadolu'nun dört bir tarafına ayaklanın çağrısını yaptı. Babailer ilk etapta Elbistan, Sivas daha sonraki aşamalarda Amasya ve Kayseri'yi aldılar. II. Gıyasettin Keyhüsrev başkent Konya'yı terk etmek zorunda kaldı.

Baba İlyas'ın Amasya kalesindeki şahadetinden sonra çatışmalar şiddetlendi. Babailer Kırşehir'e yöneldi. Bu arada Selçuklu ordusu toparlandı ve paralı Frenk askerlerini de yanına alarak inisiyatifi ele geçirdi. 1240'ta Baba İshak Amasya'da asılarak şehit edildi ve Babailerin büyük çoğunluğu kılıçtan geçirildi.

Babailerin düşünceleri daha sonraları Hacı Bektaş Veli başta olmak üzere bir çok kimselerin düşüncelerini şekillendirerek yenilmediğini kanıtlamış oldu.

Alevilerde şiirin anlam ve önem nedir?

Herhalde dünyada şiirle bu kadar iç içe olan, şiirle bütünleşen, duygularını ve düşüncelerini şiirle dile getiren başka topluluk yoktur. Aleviler hayallerini, sevgilerini, yergilerini, inançlarını şiirle dile getirmişlerdir. Alevilerin tamamına yakını şairdir dersek abarttığımız sanılmasın.

Alevi şiiri yapı ve ölçü olarak halkın anlayacağı tarzda olduğu için, halkı şiirin içeriğini kolay anlamış ve içselleştirmiştir. İçselleştirdiği için de onu her yerde söylemiş, böylelikle inancını ve moralini bütün olumsuzluklara rağmen korumuştur.

Alevi şiirinin tarihi de Alevi toplumunun tarihi gibi kan ve can vererek yazılmıştır. Pir Sultan, Nesimi örneklerinde olduğu gibi Alevi şiiri halk şiiridir. Egemenlerin şiiri değildir. Dolayısıyla şairi de halktır. Oysa Osmanlı iktidarında ve benzer iktidarlarda şiir dolayısıyla sanat iktidara hizmet etmiştir. Örneğin Osmanlı'da Divan edebiyatı vardır. Divan edebiyatı Osmanlı iktidarını süsleyip-püsleyip anlatıyordu. Ve sanatçılar süsleme karşılığında devletten para alıyorlardı. Buna karşın gelişen Alevi şiiri ise baskıları, sömürüleri kınıyor, halkı bu zulüm karşısında uyarıyor. Onları eşitliğe, kardeşliğe, sevgiye davet ediyordu.

Alevilerde şiir bir çok açıdan önemli bir örgütlenme ve propaganda aracı niteliğindedir. Alevi yazılı kaynaklarının örneğin Menkıbenamelerin, Velayetnamelerin çoğaltılması imkânı yoktu. Az sayıda var olan yazılı kaynak da ağır baskı koşullarında yok ediliyordu. Bu sebeple Alevi önderleri ağırlığı şiire verdiler. Çünkü şiir bir çok bilgiyi içeriyor ve hafızada tutulması kolay oluyordu. Aleviler şiiri geliştirip günümüze kadar getirdiler. Ama maalesef Alevi

sanatçılar, aydınlar bu yüzyılda bütün sanat alanlarında olduğu gibi şiirde de bir gerileme içine girdiler. Var olan tarihsel mirası iyi değerlendirip çağa uygun bir çıkış yapamadılar.

Alevilerde şiirin içeriği başlıca şu konulara ayrılır. İnsan, Hak-Muhammed-Ali sevgisi, Kerbelâ Olayı, doğa sevgisi, yergi (lanetleme) şiirleri, Duazı İmam (On İki İmam), ölüm ile yaşam üzerine şiirler, kavga ve umut şiirleri. Aslında bu listeyi uzatabiliriz. Başta belirttiğimiz gibi Alevi şiiri, yaşamın olumlu olumsuz bütün renklerini yansıtıyor ve bu haliyle de Alevilere moral ve eğitim kaynağı olmaya devam ediyor.

Alevi birisi Sünni birisiyle evlenebilir mi?

Alevi bir kişi ile Sünni bir kişinin evlenmesi O kişilerin bileceği bir iştir. Dini olarak herhangi bir sorun yok. Ama geçmiş tecrübelerden biliyoruz ki işin pratik tarafı oldukça zor oluyor. Yani evlendikten sonra sorunlar başlıyor. Evli çiftler birbirlerinden kendi inançlarına girmelerini istiyor, hatta bu noktada baskı yapıyor. O vakitte sorunlar başlıyor.

Sonradan Alevi oluna bilinir mi?

Evet.

Alevilik bir inançtır. isteyen Alevi olabilir, isteyen Alevilikten çıkabilir. Alevi inancının kurallarını yerine getiren herkes Alevi olabilir.

Aleviler neden kendilerini Kızılbaş veya Şii olarak adlandırmıyorlar?

Alevi kavramı bir üst kimliği temsil ediyor. Yani bütün Hz. Ali taraftarlarının genel adidir. Bu sebepten Alevi kavramı tercih ediliyor.

Tasavvuf nedir?

Her grup, akım, hizip... tasavvufa farklı manalar vermişler.

Aleviler tasavvufu, insana ve tanrıya gönül gözüyle bakma, dünyayı sevgi temelinde anlamlandırma ve buna uygun yaşama tarzı olarak tanımlarlar. Tasavvuf, Kur'an'ın batını yorumu olarak dinin tebliği ile birlikte varolan, onun özünü anlama ve yaşama halidir. Mutasavvıflar Kur'an tefsirinin geliştirilmesinde büyük rol oynamışlardır. Onlar sadece sözcüklerin mealini yani zahiri manasını vermekle yetinmemiş, sözcüklerin ardındaki simgesel anlamı, batını manasını açığa çıkarmışlardır. Böylece dinin hoşgörüne açık, herkesi kucaklayan özünü yakalamışlardır.

İnsanın maddi alemde kurtulup Hak'ta yok olmasını, ikilikten kurtulup birliğe ulaşmasını, Hak ile Hak olmasını, O yüce aşk halini yaşamasını öğreten ilmi yol tasavvuftur. Alevilik Tasavvufsuz düşünülemez. Aleviliğin İslamiyet'i anlayış, yorumlayış ve yaşayış biçimini hayata geçirme şeklidir.

Tasavvuf, İslam'a sonradan eklenmediği gibi, ondan sapma da değildir. Tasavvuf dinin özüdür.

Tasavvuf, İslam dininin yayıldığı her yere gitmiştir. Dini zahiri olarak anlayan, onu kişisel çıkar ve siyasal amaçlarına göre yorumlayanların karşısında olmuş, kılıca rağmen gönülleri feth etmiştir.

Tasavvuf bir gayb (Gizli,Mana) alemidir. Hak sırlarıyla doludur. Bu alemini benimsemek ve taşımak yüce bir bağlılık (AŞK) gerektirir. Bu aşk hali anlatılmaz yaşanır. Bu aşk halinin ilmi Hak dostlarına aittir. Hak dostları sırlarını yine Hakka aşık olmuş kişilerle paylaşır.

Kaynak: Hüseyin bal

Vahdet-i Vücut ne anlama geliyor?

“Varlığın birliği” anlamına geliyor. Alemde var olan her şey Allah'ın bir yansıması ve insan “varlığın” bir parçası.

Vahdet-i Vücut fikrini savunup geliştirenler arasında Hallac-ı Mansur, Bayazid Bestami, Yunus Emre, Mevlana gibi Alevi toplumunca saygı ile anılan değerli önderler vardır.

Vahdet-i Vücut, öyle kısaca anlatılacak bir olgu değildir. Bu anlamıyla bazı yanlış anlaşılmalarda oluyor. Önyargılı dogmatik düşünce/inanç sahipleri olayı derhal farklı boyutlara çekebiliyorlar. Nitekim Hallac-ı Mansur ve benzer öncülerin başına gelenler ibret vericidir.

gören Alevi önderleri yeniçerileri etkilemeye çalıştılar ve bunda başarılıda oldular. Ancak dikkat edilmesi gereken bir nokta var: iddia edildiği gibi Aleviler yeniçeri ocağını kurmadı, ancak zamanla yeniçeri ocağı üzerinde büyük bir etkiye sahip oldular. Kısacası yeniçeriler ilk etapta Alevi değillerdi. Zamanla Alevi inancının hakim olduğu bir zümre oldular. Bu hakimiyetin belirgin bir şekilde kendini göstermesi sonucu yeniçeri ocağı kapatıldı (1826 yılında) ve yeniçeriler kıyımdan geçirildi. 1826 tarihi aynı zamanda Osmanlı topraklarında Aleviliğin yasaklanmasının da tarihidir.

Hacı Bektaş Veli kimdir?

Anadolu Alevilerinin piri olan Hacı Bektaş Veli, kesin olmamakla beraber 1210'da doğmuştur (1271'de hakka yürümüştür). Horasan'dan gelip Anadolu'ya yerleşmiş, burada çilekeş Anadolu insanının yolunu aydınlatmış, gönüllerini muhabbet ile doyurmuştur -bu misyon bugünde canlılığından hiç bir şey kaybetmeden, hatta daha da sağlamlaşarak devam ediyor-. Hacı Bektaş Veli'yi ölümsüz kılan, onun Anadolu insanı şahsında insana verdiği değerdir.

Hacı Bektaş Veli'nin hayatı hakkında bir çok tez var. Bu tezlerin sahipleri genellikle büyük Hünkar'ı kendi ideolojik şekillenmelerine göre değerlendiriyorlar. Yalnız şu bir gerçek ki; ne kadar muğlaklaştırmaya çalışırlarsa çalışsınlar, Hacı Bektaş Veli gerçekliğini yok edemezler. Bu açıdan baktığımızda Hacı Bektaş Veli'nin kronik hayat hikayesinden çok önemli olan onun insanlığa kazandırdığı değerlerdir. Bu değerlerin başında da, 'her ne arar isen kendinde ara' ve 'eline beline diline sahip ol' ilkeleridir. Bunlar yüzlerce cilde sığacak olanı üç satırla belirtiyor. Aşağıda Hacı Bektaş Veli'nin zengin düşünce değerlerinden bir kaçını aktarıyoruz:

*İlimden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır.
Düşünce karanlığına ışık tutanlara ne mutlu.
Eline, beline, diline sahip ol.
Murada ermek sabır iledir.
Araştırma açık bir sınavdır.
Nebiler, Veliler insanlığa tanrının bir hediyesidir.
Düşmanınızın dahi insan olduğunu unutmayınız.
Hiç bir milleti ve insanı ayıplamayınız.
Nefsine ağır geleni kimseye tatbik etme.
İnsanın cemali sözünün güzelliğidir.
Marifet ehlinin ilk makamı edeptir.
Arifler hem arıdır, hem arıttıcı.
Her ne ararsan kendinde ara.
Bir olalım, iri olalım, diri olalım*

Balım Sultan kimdir Aleviliğe katkısı nedir?

Bektaşiliği kurumlaştıran önder olarak bilinen Balım Sultan, 1457'de Dinetoka'da doğmuştur. 1517 tarihinde hakka yürümüştür.

Balım Sultan üzerine alabildiğine spekülasyonlar, karalamalar mevcut. Bu iftiraların, eleştirilerin çoğu dayanaksızdır. Diğerleri ise yanlış bilgi ve yanlış yorumlamadan kaynaklanmaktadır. Bu iddiaların neler olduğu ve bunlara karşın gerçeklerin neler olduğuna burada değinmeyeceğiz. Bizce bilinmesi gerekenler, Balım Sultan'ın Bektaşiliği kurumlaştıran önder olduğudur. Kurumlaşma beraberinde sürekliliği de getirmiştir. Ve Bektaşilik günümüze kadar baskılara, katliamlara rağmen gelmiştir. Bektaşiliğin bugüne kadar kurumsal anlamda gelmesindeki en büyük faktör Balım Sultan'dır. Balım Sultan, dergâhtaki bütün çalışmaları kayıt altına almıştır. Gerçi bu kayıtların çoğu çeşitli zamanlarda yok edilmişlerdir. Buna rağmen bu durum Balım Sultan'ın önderlik kabiliyetini göstermektedir. Balım Sultan, salt kayıt tutmakla yetinmemiş, mevcut olan bir çok olguyu da sistemleştirmiştir. İşte Balım Sultan'ın Cem ayinlerinden tutalım, dergâhtaki eğitime kadar verilen bütün hizmetleri sistemleştirmesi bir noktada merkezileştirmesi, bazı dar kafalıkların ve art niyetlilerin Balım Sultan'ı karalamalarına nedendir.

Pir Sultan Abdal kimdir ve neler yapmıştır?

Pir Sultan Abdal, yedi ulu Alevi ozanından birisidir. Kişiliğiyle, sanatıyla, direnişiyle günümüzde de güncelliğini ve haklılığını korumaya devam ediyor.

Pir Sultan Abdal'ın asıl ismi Haydar'dır. Soyu Yemen'den olup oradan Hoy'a yerleştikleri Anadolu'ya göçle beraber Sivas Yıldızeli Banaz yaylasına yerleştiği belirtilmektedir. Kesin doğum ve şahadet tarihi bilinmemekle beraber 1500'lü yıllarda yaşadığı varsayılmaktadır. Pir Sultan Abdal'ın en büyük özelliği ne pahasına olursa olsun inandığı değerlerden zerre kadar taviz vermemesidir. Pir Sultan Abdal'ın günümüzde de oldukça popüler olan şiirlerinden anlaşıldığı üzere, Pir Sultan komple bir insandır. O salt bir şair değil, aynı zamanda halkın önderi, sözcüsü olarak siyasi bir kişiliktir de. Nitekim bunu bilen Osmanlı devleti, Pir Sultan'a mevki makam sunmuş bunda başarılı olamayınca Pir Sultan'ı idam ettirmiştir. Osmanlı devleti onu idam edip yok edeyim derken Pir Sultan Abdal daha da ölümsüzleşti.

Pir Sultan Abdal, şiirlerinde genellikle Alevi davasına ve ulularına olan bağlılığını işlemiştir. Bunların başında da Hz. Muhammed, Hz. Ali, On iki İmamlar, Hacı Bektaşî Veli gelmektedir.

Pir Sultan kendi çağının acılarına ancak direnişle son verileceğini coşkulu bir şekilde şiirlerinde dile getirmiştir. Pir Sultan Abdal'ın yaşadığı 1500'lü yıllarda Anadolu da Osmanlı zulmü vardı. Osmanlı devleti halkı ağır vergilere bağliyor olmadık baskılar uyguluyordu. Bu baskıların sonucu sürekli isyanlar, başkaldırılar geliyordu. Gelişen başkaldırılar anlı-şanlı Osmanlı imparatorluğunu sarsıyordu. Osmanlı imparatorluğunun yöneticileri sadece isyan edenleri değil, bir baştan bir başa tüm halkı kılıçtan geçirip, kanlı saltanatlarını sürdürüyorlardı. İşte Pir Sultan Abdal böylesi koşulların ağır olduğu bir dönemde Anadolu'yu karış karış gezerek bir muhalefet hareketi geliştiriyor ve halkı sömürücü düzene karşı direnmeye çağırıyordu. Pir Sultan Abdal'ın çağrısı salt Aleviler için değil, Osmanlı'nın sömürge düzeninden rahatsız olan herkeseydi. Pir Sultan'ın en büyük propaganda malzemesi Alevi öğretisindeki eşitliği, paylaşmacılığı dile getirdiği şiirleriydi. Pir Sultan Abdal Alevi öğretisi hakkında muazzam bir bilgi birikimine sahipti. Bu bilgisini şiirlerine yansıtıyor, bir 'yol' insanı olarak inancının gereklerini yerine getiriyordu. Bilindiği gibi Alevi inancının en belirgin özelliklerinden biriside, ne pahasına olursa olsun haksızlığa, sömürüye, zalimin zulmüne karşı olmaktır. Pir Sultan bu ilkeyi sonuna kadar savundu ve sonunda da Osmanlı devletinin Sivas paşası Hızır (Hızır) tarafından astırılarak ilkelere uğruna şehit edildi.

Pir Sultan Abdal, Alevi toplumunun yetiştirdiği en büyük kahramanlardan biridir. Pir Sultan Abdal eylemiyle, sanatıyla bir çağır açmıştır. Anadolu da Pir Sultanlar geleneğini başlatmıştır. Bu gelenek onurlu, erdemli insan olma geleneğidir. Bu gelenek ve yarattığı değerler, evrensel anlamda bütün insanlık için bir şereftir.

Hasan Sabbah kimdir ve neler yapmıştır?

Hasan Sabbah, tarihte ve günümüzde eş benzeri olmayan bir Alevi önderidir. Hasan Sabbah, kurduğu örgüt ile yıllarca zalimlerin, saltanat sahiplerinin korkulu rüyası olmuştur.

Hasan Sabbah, İran'ın Kum kentinde doğmuştur. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Hasan Sabbah, 17 yaşına kadar Oniki İmam'cı Şii eğitimi almıştır. 17 yaşından sonra İsmaililiği benimsemiş ve

bölgenin İsmaili önderlerinden eğitim görmüştür. Hasan Sabbah buradaki eğitimini tamamlayınca, İsmaililerin merkezi olan Fatımi Devleti'nin başkentine uzun ve zahmetli bir yolculuktan sonra 1078'de vardı. Hasan Sabbah üç yıl Mısır'da kaldı. Kahire ve İskenderiye'de dönemin ünlü bilginlerinden dersler aldı. Hasan Sabbah, 1081 yılında İsfahan'a dönerek, yetkinleşmiş bir şekilde mücadeleye başladı. Hasan Sabbah, yaklaşık 9 yıl çeşitli kentleri gezerek, İsmaililiği yaymaya çalıştı. Bu çalışmaları sonucu var olan İsmaili tabanını daha da genişletti. 1090 yılında Alamut kalesinde eğitim ve örgütlenme mücadelesine yeni bir boyut kazandırarak, Alamut kalesini kendisine merkezi üs olarak seçti. Alamut kalesi, Elbruz sıradağlarının en doruğunda olup, çok korunaklı bir konumdur. Nitekim yıllarca ordular Alamut'u kuşatmalarına rağmen fethedememişlerdir. Hasan Sabbah burayı bilinçli seçmiştir. Hasan Sabbah, Alamut'un bütün eksiklerini tamamladı. Su kanalları açıp, ambarlar kurdu. Çevredeki küçük kaleleri alıp onlara kuleler yaptı. Çevrede bulunan yerleşim alanlarının çoğu İsmaili oldu. Bu arada bazı kurallar getirip, sosyal reformlar yaptı. İsmailileri kardeşlik bağlarıyla birleştirdi. Böylece her birey kendisini topluluğun sorumlu bir üyesi ve onun ayrılmaz bir parçası olarak hissetmeye başlamıştır.

Alamut kalesinin Hasan Sabbah tarafından ele geçirildiğini öğrenen Selçuklu veziri, Nizamülmülk, dört ay boyunca Alamut'u kuşatmasına rağmen sonuç alamadı. Bu dönemde Selçuklu Devleti'nde taht kavgası vardı. Bu durumu en iyi şekilde değerlendiren Hasan Sabbah, örgütlenme alanını günden güne genişletti. Örgütlenme ağı o kadar boyutlanmıştı ki, Selçuklu Devleti'nin üst düzey memurları dahi İsmaili olmuştu.

Hasan Sabbah, bütün yaşamı boyunca İsmaili inancının özgürce yaşanması için çalıştı. Bu noktada başarılı oldu. Bugün dahi onlarca kişi Hasan Sabbah'ın yaptıklarını hayranlık, şaşkınlık ve gıpta ile değerlendirmekteler. Hasan Sabbah'a olmadık iftiralar, hakaretler ve yakıştırmalar yapıldı. Öyle ki, Hasan Sabbah taraftarlarına afyon içenler anlamında haşhaşiler denildi. Oysaki onlara "Assasin" deniliyordu. Assasin kavramının türkçe karşılığı "bekçiler, sır bekçileri"dir. Onlar hiç bir zaman dünya malına olan düşkünlüklerinden, insanın inandığı değerler için yapmayacağı şey olmadığını bilmediler. Onlar için, değerleri için, inancı için yaşamını dahi feda etmek, insanın yapacağı bir iş değildi. Günümüzde dahi, Hasan Sabbah ve taraftarları için en ahlâk dışı iftiralar yapılmaktadır. Onlara göre Hasan Sabbah, fedailerini sahte cennet vaadiyle kandırıp, onları uyuşturucuya alıştırıp, eylemlere gönderiyormuş. Ne yazık ki, bir çok Alevi insan dahi bu yalanlara inanmaktadır. Oysaki gerçekler çok daha farklıdır. Gerçekte Hasan Sabbah, kötülöklere, haksızlıklara karşı gelmiş ve öğrencilerini de bu doğrultuda eğitmiştir. Onlara asla ve asla

haksızlığa boyun eğmemelerini öğütlemiştir. Bu uğurda gerekirse yaşamlarını ortaya koymalarını öğütlemiştir. Hasan Sabbah'ı izleyen öğrencileri, yer yer fedai eylemler geliştirip, haksızlıkların üzerine gitmişlerdir. Doğal olarak haksız olanlar bunun karşıt propagandasını yapmışlardır. Ama bilinmelidir ki, bir kişiye ne kadarda uyuşturucu verilirse verilsin, o kişi asla böyle eylemler yapamaz. Aksine uyuşturucu alan kişi hantallaşır.

Hasan Sabbah'ın Alamut kalesini koruması, bu kaleye en güçlü ordunun dahi girememesi günümüzde dahi gıpta ile bakılan, hayranlık duyulan bir olaydır. Nasıl olurda bir fedai gözünü kırpmadan eylem gerçekleştirmişti? O fedai nasıl bir eğitimden geçmişti? Hasan Sabbah nasıl taktikler geliştirip, stratejisini uygulayıp, kaleyi güçlü ordu karşısında korumuştur? Bütün bunlardan yola çıkarak, Hasan Sabbah'ın etkileme gücü, bilinci, askeri dehası, örgütlenme stratejisi günümüzde hayranlık uyandırıyor. Böyle bir büyük şahsiyet görevini başarıyla tamamlamış 1124 yılında hakka yürümüştür.

Safevi ne anlama geliyor?

Safevi, büyük Alevi önderi Şah İsmail'in 1501'de kurduğu devletin adıdır. Safevi adı Şah İsmail'in atası olan Şeyh Safiyeddin'den gelir. Şeyh Safiyeddin Safeviye tarikatını kurmuştur. Bu Alevi örgütlenmesi özellikle Batı İran'da ve Azerbaycan'da gelişmişti.

Safevi devletinin kurulmasına, gelişmesine önderlik eden Şah İsmail'dir. Dolayısıyla Şah İsmail'in yaşantısı, önderlik gücü, yetenekleri bilinmeden Safevi devletinin nasıl kurulduğu ve o günün koşulları bilinmez. Şah İsmail'in babası Şeyh Haydar'ın şehit edilmesinden sonra Safeviye tarikatının önde gelenleri tarafından yıllarca sürececek bir eğitime tâbi tutuldu. Bu gizlilik içinde süren bir eğitimdi. Şah İsmail 15 yaşında ortaya çıkarak babasının ve atalarının intikamını almak için çalışmalara başladı. Bu çalışmalar var olan Safeviye çalışmalarıyla birleşince Şah İsmail 1501'de Tebriz'i Akkoyunlular devletinden aldı. Böylelikle tarihte Alevilik adına olumlu bir sürecin başlangıcı ilan edildi. Bu ilan edilen; yıllardır ezilen Alevi inancının resmi anlamda ilk defa bir devlet inancı olmasıydı.

Şah İsmail 1501-1510 yılları arasında Safevi devletinin sınırlarını genişleterek Musul ve Bağdat gibi merkezi yerleri de Safevi Devleti sınırları içine aldı.

Şah İsmail'in Hakka yürümesinden (1504) sonra yerine oğlu 1.Tahmasp geçti. Tahmasp, Safevi Devlet örgütlenmesini güçlendirmeye çalışırken babası gibi

Osmanlı Devleti'nin saldırılarına maruz kalıyordu. Bu dönemlerde bir çok defa savaşlar çıktı. Bazı önemli merkezler sık sık el değiştireyordu.

Safevi Devleti tarihinin önemli bir önderi de 1.Abbas'tır. 1.Abbas (doğumu 1588, Hakka yürümesi 1629) orduyu yeniden düzenledi. Kültüre, bilime, sanata, mimariye büyük önem verdi. Bu dönemde başkent İsfahan bu gelişmelerin merkezi oldu. Yine bu dönemde Safevi sınırları Afganistan içlerine kadar genişledi. Safevi Devleti'nin yönetimi bu genişlemeden sonra zayıfladı. Yönetimi eline alan Nadir 1736'da şahlığını ilan ederek bir dönemin kapandığını ilân etti. Kısaca belirtmek gerekirse; Safevi Devleti Alevi tarihi açısından önemli bir dönemi temsil eder. Safevi Devleti kesinlikle ırka dayalı bir devlet modeli değildi. Bu anlamda Safevilerin etnik kimliğini kullanmak isteyenler olayları çarpıtmışlardır. Safevi devleti Alevi inancının resmi olarak tanındığı , gelişmesinin desteklendiği, hatta örgütlendirildiği bir devlettir, önemi de buradadır.

Ahmet Yesevi Alevimiydi?

Ahmet Yesevi, Aleviliği etkileyen en önemli önderlerden biridir. Ona "Türkistan Piri" de deniliyor. Ahmet Yesevi'yi ırkçılığa, yobazlığa mal etmek isteyen, onun yüce şahsiyetini kendi dar düşünceleri için kullanmak isteyenler var. Ahmet Yesevi'yi Alevilik dışı sayanlar mevcut. Ahmet Yesevi, bir rivayete göre Anadolu'ya ve diğer bölgelere binlerce halife göndermiştir. Bir çok Alevi menkıbesinde ve şiirinde adı geçmekte olan, hatta en büyük pirlerden kabul edilen bir şahsiyete başka başka anlamlar biçmek, tek kelimeyle gerçeklerin çarpıtılmasıdır. Ahmet Yesevi, düşüncesi itibari ile günümüzde dahi Alevi toplumu içinde yaşatılan bir alimdir. Onun kadın erkek eşitliği için söylediği sözler, hep kendisine ve ona tabii olanlara karşı kullanılmıştır. Ahmet Yesevi şöyle demektedir; "kadın ve erkek birlikte zikir ve tapınma yaparlarsa, kirlilikten arınırlar. Aralarında düşmanlık yerine sevgi oluşur". Bu sözler Hoca Ahmet Yesevi ile Alevi felsefesinin kadın erkek eşitliği konusundaki tutumuna bir bütünlük sağlamaktadır. Böylesi düşüncelere sahip olan ulu bir şahsiyeti yobazlaştırmak, ırkçılaştırmak komiklik olmaktadır.

Bilinmesi gereken; Hoca Ahmet Yesevi'nin büyük bir Alevi önderi olduğudur. Yanlış yorum sahiplerini tarih yalanlayacaktır.

Hallac-ı Mansur kimdir ve Aleviler için ne gibi bir öneme sahiptir?

Alevi inancının felsefesini derinden etkileyen ve şekillendirenlerin başında Hallac-ı Mansur gelmektedir. Hallac-ı Mansur, düşüncesiyle, eylemiyle sadece İslami coğrafyalarda değil, bütün dünyada çeşitli inançlara mensup insanları tarafından da saygınlık görmüş, etki bırakmıştır. Tabii ki en büyük sahiplenme Aleviler tarafından gösterilmiştir.

Hallac-ı Mansur, 857 Tur'da doğmuştur. (Şahadeti: Mart 922 Bağdat).

Bütün Alevi önderlerinde olduğu gibi Hallac-ı Mansur hakkında da sağlam ve güvenilir bilgi yoktur. Hallac-ı Mansur hakkındaki bütün bilgiler sözlü gelenekle yaşatılmıştır. Yazılı kaynaklar tahrip edilmiş, Hallac-ı Mansur gerçeği yok edilmek istenmiştir.

Bütün tahribatlara rağmen Hallac-ı Mansur düşüncesi günümüze dek gelmiştir. Hallac-ı Mansur'u bu kadar güçlü kılan ve günümüze kadar gelmesini sağlayan felsefesi bütün boyutlarıyla Alevi öğretisinde yer almıştır. Örneğin Cem töreninin en önemli aşamalarından biri olan ve haklıyı, gerçeği ortaya koyan "Dar-ı Mansur" en büyük kanıttır. Dar-ı Mansur bir noktada mahkeme işlevi görmektedir. Ama bu öyle bildiğimiz mahkemelerden olmayıp, halk mahkemesi şeklindedir. Böyle olduğu için de haklı ve gerçek her zaman daha yoğun gerçekleşmiştir.

Hallac-ı Mansur, düşüncesi için darağacını göze almış ve hiç bir karanlıktan çekinmeden düşüncesini açıklamıştır. Düşünce(s)i'leri ne kadar "aykırı" olsa da onları ölümüne savunmuştur.

Hallac-ı Mansur kendisini kırbaçlara, darağacına götüren düşüncesini iki kelime ile özetlemiştir: Enel Hak. Enel Hak, ben Hakkım, hakikatim anlamına gelmektedir. Şüphesiz bu iki kelimenin altında yüzlerce cilt kitaba sığmaz derin anlamlar yatmaktadır. Hallac-ı Mansur düşüncesine göre; insan Tanrının bir yansımasıdır. İnsan Tanrıdan ayrı düşünülemez ve eğer insan kalbini kötülüklerden arındırırsa Tanrı ile bütünleşebilir.

Aradan 1000 bin yıl geçmesine rağmen Hallac-ı Mansur'un düşünceleri tartışılmaya ve etkilemeye devam ediyor. Anlaşılan daha da devam edecek.

Bozoklu Celal kimdir ve neler yapmıştır?

"Celallenmek" kavramı Türkçe'ye Bozoklu Celal vasıtasıyla girmiştir.

Bozoklu Celal'in yaşamı hakkındaki bilgiler günümüze kadar açığa çıkmamıştır. Var olan bilgilere bakılırsa; Bozoklu Celal Tokat yöresinde yaşamış ve bu bölgede örgütlenmesine başlamıştır. Muhtemelen 1520'lerde Bozoklu İsyanı gerçekleşmiştir. Bu yıllarda (1500'ler) Anadolu halkı büyük bir zulüm altındaydı. Egemen Osmanlı iktidarı halkı ağır vergilere bağlarken, onları bir de Alevi oldukları için dışlıyor, en küçük bir hak talebine büyük baskılarla, katliamlarla karşılık veriyordu. Bozoklu Celal böylesi ağır koşulların hüküm sürdüğü topraklarda Alevi inancının biat etmez, baş eğmez ilkelerini hayata geçiriyordu. Alevi inancı Hz. Ali'den, İmam Hüseyin'den başlayarak hiç bir zaman zalime boyun eğmemiştir. Alevi inancını şekillendiren etmenlerden biri de zalimin zulmüne boyun eğmemek, neticesi ne olursa olsun onlara karşı direnmektir. Bozoklu Celal bu şerefli tarihi bilince çıkarmış ve kendisinden sonrakilere örnek olacak şekilde etrafına yaymıştır. Nitekim daha sonra gelişen bir çok ayaklanmaya "Celali Ayaklanması" adı verildi. Bozoklu Celal, tarihe şanlı bir ayaklanmalar zincirinin başlatıcısı, önderi olarak geçmiştir. Bu anlamıyla önemli olan Bozoklu Celal'in kesin olarak kaç yılında yaşadığı ve şahadete ulaştığı değildir. Önemli olan Bozoklu Celal'in baskı ve zulme karşı direnmiş olmasıdır. Ağır baskı koşullarında Osmanlı iktidarına karşı başkaldırmak ve bu başkaldırımı süreklileştirmek önemli bir olaydır. Bozoklu Celal bunu başarmıştır. Anadolu'nun dört bir tarafında ezilen insanlara kurtuluşun yolunu göstermiştir.

Karacaoğlan Alevimiydi?

Karacaoğlan'ın hangi bölgede doğduğu, hangi inançtan olduğu, hangi aşirete bağlı olduğu hep tartışılmıştır. Bizce bu tartışmaların hiç bir kıymet-i harbiyesi yok. Neden diye sorulacak olursa; çünkü Karacaoğlan doğaya, insana, sevgiye, aşka verdiği önem ile kibre, benliğe, sosyal statüye vermediği önemle her şeyden önce bir Hak aşığıdır. Bu anlamıyla da Alevi bir gelenekten gelmektedir. Ama Karacaoğlan, bilinen klasik tekke dervişlerinden değildir. Bazı kaynaklara göre, Karacaoğlan'ın aşireti dergâhtan uzaklaşmış ve Karacaoğlan da bu sebepten olsa gerek, fazla bir dergâh eğitimi almamıştır. Karacaoğlan'ın aşiretinin neden dergâhtan koptuğu bilinmemektedir. Bu tür bilgiler her vakit tartışılmıştır. Tıpkı Karacaoğlan'ın nereli olduğunun tartışıldığı gibi. Ama kesin olan, Karacaoğlan'ın güney (Maraş, Antep, Adana, Tarsus) bölgesinden olduğudur.

